

**FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY PALACKÉHO
V OLOMOUCI**

KATEDRA SLAVISTIKY

**URBOZOONYMICKÉ JEDNOTKY
V RUŠTINĚ A ČEŠTINĚ**

Зоонимические единицы в русском и чешском языках

(bakalářská diplomová práce) - v českém jazyce

VYPRACOVALA: JANA ŽÁKOVÁ

VEDOUcí PRÁCE: DOC. LUDMILA STĚPANOVA, CSc.

2011

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a uvedla všechny použité
prameny.

V Olomouci, 25. 4. 2011

podpis

Děkuji doc. Ludmile Stěpanové za konzultace, rady a připomínky, které mi během psaní seminární, závěrečné, diplomové práce poskytla.

podpis

Obsah

Úvod	5
1 Onomastika	7
1.1 Onomastický prostor	7
1.2 Onymia a základy jmen	8
2 Vlastní jméno	9
2.1 Vlastní jméno a jeho podstata	9
2.2 Vztah jmen vlastních a obecných	9
2.3 Vlastní jména a proces jejich pojmenování	10
2.4 Oficiálnost a neoficiálnost jmen v komunikaci	11
2.5 Dělení vlastních jmen	12
3 Zoonyma	14
3.1 Zoonyma a kodifikace	14
4 Slovtvorba	15
4.1 Slovtvorná motivace	16
4.2 Onomaziologická kategorie	16
4.3 Základní pojmy ve slovtvorbě	17
4.4 Způsoby tvoření slov	17
4.4.1 Odvozování	18
4.4.2 Skládání	19
5 Výzkum	20
5.1 Počet druhů zvířat a jejich četnost	20
5.2 Nejčastější jména zvířat	21
6 Klasifikace zoonym podle motivace pojmenování	22
6.1 Motivace při výběru zoonym	22
6.1.1 Jména zvířat motivovaná jinými vlastními jmény živých, nebo fiktivních bytostí	22
6.1.2 Jména motivovaná jinými vlastními jmény neživých objektů	28
6.1.3 Vlastní jména zvířat motivovaná vnějšími a vnitřními znaky	29
6.1.4 Laskavá jména	32
6.1.5 Jména neznámého původu	32
6.1.6 Jména vzniklá z apelativních jmen	33
6.1.7 Ostatní jména	34
6.2 Shrnutí	35
7 Slovtvorba zoonym	36
7.1 Odvozování (derivace)	36
7.1.1 Sufixy zoonym a jejich význam	36
Závěr	56
Резюме	59
Seznam použité literatury	65
Obrazová příloha	67
Anotace	68

TEORETICKÁ ČÁST

Úvod

Tématem mé bakalářské práce jsou urbozoonymické jednotky v češtině a ruštině. Cílem této práce se stala analýza urbozoonymických jednotek z hlediska motivace pojmenování a způsobu jejich tvoření.

Dané téma jsem si vybrala ze dvou důvodů. Za prvé, domácí zvířata se v dnešní době stávají nedílnou součástí každého člověka. Důsledkem neustálého střetávání člověka a zvířete dochází k jejich, k jejich pojmenování, a tím pádem k vymezení určitého vztahu mezi oběma bytostmi. Za druhé, jsem se chtěla seznámit s repertoárem českých a ruských zoonym. Na rozdíl od antroponym a toponym, které poskytují poměrně obsáhlý studijní materiál, se problematika zoonym řadí k stále neprobádané, ale perspektivní oblasti. Její prozkoumání může přinést cenné poznatky nejenom oblasti vědecké, ale i široké veřejnosti.

Práce je rozdělena na dvě části- teoretickou a praktickou. V prvním oddíle, který jsem rozdělila do tří podkapitol, shromažďuji teoretická východiska. Zabývám se vymezením pojmu onomastiky, její problematikou a předmětem výzkumu, tedy vlastními jmény. Dále prozkoumávám vlastní jména, jejich podstatu, proces vzniku a aspekty, které tento jev provázejí, pravidla oficiálnosti a neoficiálnosti, realizaci jména v komunikaci, a také se zaměřuji na teoretickou definici zoonym. Konečný oddíl teoretické části pojednává o slovotvorbě a objasňuje, jakými nejčastějšími postupy se obohacuje slovní zásoba v českém a ruském jazyce.

Praktická část má tři podkapitoly, ve které analyzuji excerpovaný materiál získaný prostřednictvím dotazníků. Celkem bylo získáno 392 odpovědí. Materiálovou základnu v mé práci tvoří urbozoonymické jednotky z nejrůznějších míst České Republiky a Ruské Federace. Celkový počet analyzovaných jednotek činí 380 a zahrnuje 206 jmen českých a 176 jmen ruských. V této části tedy zjišťuji četnost druhů a frekventovanost jmen, zabývám se rozčleněním a klasifikací zoonym podle motivace, která umožnila těmto jednotkám vzniknout, a nakonec analyzuji nejčastější slovotvorný postup a prostředky použité při jeho tvorbě.

Informace potřebné ke zpracování práce čerpám hlavně z literatury Miloslavy Knappové *Rodné jméno v jazyce a společnosti* (Knappová, 1989) a Bohuslava Havránka *Příruční mluvnice ruštiny pro Čechy* (Havránek, 1961). Seznam veškeré použité literatury je uveden v seznamu použité literatury.

Součástí mé práce je taktéž obrazová příloha.

Hlavním cílem této práce je tedy postihnout tendence pojmenování v oblasti zoonym a pomocí slovtvorné analýzy objasnit, jakými sufixy se nejčastěji opatřují zoonyma v českém a ruském prostředí, a v neposlední řadě také poukázat na shody a odlišnosti v obou jazykových systémech.

1 Onomastika

Termín *onomastika* pochází z řeckého slova *onomastike* „umění dát jméno“. (Бондалетов, 1983: 3). Onomastika je lingvistická disciplína zabývající se problematikou vlastních jmen. Předmětem onomastiky a jejího výzkumu jsou vlastní jména (*onoma, propria*), které představují prvky jazyka. Dále se onomastika zaměřuje na zkoumání povahy a podstaty jazykových a mimojazykových kategorií potřebných pro vznik vlastních jmen a taktéž na fungování těchto jmen ve společenské komunikaci. Nakonec se zabývá teoretickými východisky a jejími speciálními pracovními metodami. (Šrámek, 1999: 11).

Superanskaja (1973: 7) charakterizuje onomastiku jako disciplínu, která se zabývá studiem vlastních jmen z hlediska jejich základních historických zákonitostí, rozvoje a fungování. Díky materiálu a metodám, které využívá při zkoumání, se onomastika řadí k nesamostatným disciplínám. Je to dáno tím, že onomastika vznikla jako doplňková disciplína pro jiné nauky.

K základnímu rysu onomastiky patří ucelenost předmětu jejího výzkumu. V onomastice se pojí komponenty lingvistické a komponenty jiných vědních disciplín. Lingvistické komponenty ale představují hlavní prvek onomastiky. Díky lingvistickým prostředkům totiž získáváme informaci obsaženou ve slově-jméně. Specifika onomastické disciplíny spočívá v tom, že kromě lingvistické nauky se zkoumaným předmětem zabývají i další vědní disciplíny (etnografie, geografie, sociologie), protože vlastní jméno má ve svém základu zakódované i nelingvistické prvky. Tyto prvky napomáhají odhalit specifikum vlastního jména a poukazují na tradice, které probíhaly v procesu jejich pojmenování (Суперанская, 1973: 7-8).

1.1 Onomastický prostor

Onomastický prostor představuje kontinuum všech objektů, které je možné pojmenovat. Je to prostor, který zaplňují jména, vytvořená nejrůznějšími národy, v různých dobách, zahrnují jejich představy o světě. Pochopení tohoto prostoru vyžaduje speciální prozkoumání, není dostupné každému člověku. Člověk daný prostor vnímá jenom útržkovitě. Onomastický prostor se tedy může dělit na jednotlivé oblasti podle toho, jaký předmět právě pojmenováváme, a dále tyto oblasti můžeme v rámci

jednotlivé oblasti členit na onomastické pole. Jména spadající do jednoho pole spojují nejruznější parametry např. čas, území, téma atd. (Суперанская, 1973: 147).

1.2 Onymia a základy jmen

Pro soubor všech vlastních jmen v dané době, životě a činnosti společnosti se používá název *onymia*. Tento souhrnný název se týká jednotlivých disciplín-toponomastiky, antroponomastiky, hydronomastiky a dalších disciplín (Суперанская, 1973: 36).

Tak jako ostatní lexika i onymia reaguje a zaznamenává všechny jevy, události odehrávající se v přírodě, nebo společnosti. Onymia jsou tedy „spontánními registrátory“ těchto skutečností, která se odráží ve jmenných základech. Jména si vždy vybírají aktuální jevy z konkrétní doby. Proto je možné v pozdějších onomastických výzkumech určit, jaké základy se upevňovaly ve vlastních jménech (Суперанская, 1973, 36). K pěti faktorům, které se nejčastěji vyskytují ve v onymích, podle slov Superanskej (1973: 38-42) patří: geografické prostředí (v základech jmen se objevují prvky označující zvláštnosti krajiny, jevy v atmosféře...), biologické faktory (za základy se berou lexémy označující jevy biologického charakteru), kultura (základy jmen odráží duchovní, nebo materiální hodnoty národa), společenský život (důležitou roli hraje ideologická a sociologická náplň jména) a móda (závisí na společenských změnách a působení jazykových a mimojazykových faktorů při volbě jména).

2 Vlastní jméno

2.1 Vlastní jméno a jeho podstata

Vlastní jména nás obklopují, jsou součástí našeho světa, myšlení a tradic a setkáváme se s nimi téměř na každém kroku. Vlastní jméno se používá pro označení jednotlivých skutečností a jevů tj. konkrétních jedinců, zvířat, věcí, vlastností, stavů, činností, příslušnost k národu atd. Dobříková (2008) charakterizuje vlastní jméno jako specifickou pojmenovací jednotku a Šrámek (1999: 11) řadí k lexikálním (jazykovým) jednotkám, která jsou dána do protikladu k obecným jménům.

Funkce vlastních jmen spočívá v jeho individualizaci, označuje neopakovatelnost jednotliviny, dále v diferenciaci, tzn. vymezení jednotliviny z řady stejných druhů, a nakonec v lokalizaci, zařazení pojmenované jednotliviny v rámci vztahů věcných, prostorových, sociálních, kulturních a historických (Šrámek, 1999: 11).

2.2 Vztah jmen vlastních a obecných

Jména vlastní mají své původy, svoje kořeny ve jménech obecných. Vyčleňují se tedy dva základní typy jmen:

- jména obecná (lat. *nomina apelativa*, čes. *apelativa*, rus. *имена нарицательные*)
- jména vlastní (lat. *nomina propria*, čes. *propria*, rus. *имена собственные*)

V čem se tedy apelativa liší od proprií. Apelativa označují nějaký předmět, ale žádným způsobem jej nevyčleňují z řady jemu podobných. Tím, že apelativu přiřadíme určité proprium, nastane konkretizace a vyčlenění tohoto předmětu. Vzniklé proprium nabývá nového upřesňujícího významu. Toto doplnění vlastního jména se v lidské mysli udržuje hlavně díky schopnosti si zapamatovat a v menší míře podle zákonů asociace. Apelativum je tedy pro existující předmět přítomno vždy, na rozdíl od propria, které není vždy podmínkou. Propria se svojí specifickou funkcí a specifickou sférou použití patří k neobyčejným pojmenováním. (Суперанская, 1969: 9). Při přechodech od

apelativa k propriu a naopak se mluví o procesu onymizace, nebo apelativizace. V onymizaci se jedná o změnu apelativa na proprium a v apelativizaci se jedná o změnu propria na apelativum (Dobříková, 2008: 31-32).

2.3 Vlastní jména a proces jejich pojmenování

Nominace podle slov Superanskej (1973: 236) označuje proces, při kterém je člověk neustále konfrontován s poznáváním okolního světa. Za podmínky, že poznání bude ucelenější a přesnější, vznikne podrobnější obraz o pojmu a dojde k podrobnější nominaci.

Každé proprium projde pojmenovacím (onymickým) aktem. Tento pojmenovací proces záleží na potřebách dané společnosti, která si určuje nutnost nového pojmenování. Tvůrcem Pojmenovací akt je společensky podmíněný a řadí se k procesům sociolingvistickým. Onymický systém, jeho normy a zákony, možnosti výrazových prostředků spolu s tvůrci pojmenovacího procesu nakonec dotváří konečnou podobu pojmenování. Onymický akt tedy vychází ze dvou hledisek: hlediska sociálního a hlediska jazykového. Volba jména je podmíněna jazykovými (sémiotickými, logickými aj.), nelingvistickými a speciálně onymickými skutečnostmi. Nelingvistické prvky zahrnují možnost pojmenování zvoleného objektu a pohnutky vedoucí k tomuto výběru, situaci ve společnosti při vzniku jména aj. K onymickým prvkům se řadí onymický systém, jeho normy a typ onyma. (Knappová, 1989: 8). Vlastní jména jsou díky své specifčnosti více ovlivňována mimojazykovými vlivy- historickými, společenskými, legislativními, což způsobuje, že proprium někdy obchází zákonitosti jazyka (Суперанская, 1969: 9).

Podle Šrámka (1999: 11) při momentu vzniku jména (propriálně pojmenovacím aktu) se jeho pojmenovatel zároveň stává tvůrcem jména, který si uvědomuje z jakého důvodu a jak pojmenovává. Pojmenovávaný objekt zná a volba pojmenovacího motivu je úmyslná. Jméno projde jazykovým zpracováním, ale s ohledem na onymické normy, a obsahuje znaky existující spolu s touto normou v komunikaci.

Pohnutky vedoucí k pojmenování se nazývají motivací. Motivace je především podmíněna společností a její historií, společenským rozpořením v jednotlivých etapách své doby, společenským rozhledem, kontakty se světem a tradicemi dané společnosti, země. Každé jméno se vyznačuje motivací, ale motivace vlastních

a obecných jmen se odlišuje. Vlastní jména obsahující lexémy v apelativním významu nevyjadřují tento základní význam, vychází za jeho hranice. Vznik nominace je většinou spojena s metonymií, synekdochou atd. Motivace vlastního jména se tedy během jeho fungování v řeči zastírá. Většinou je rozpoznatelná jenom tvůrci jména. (Суперанская, 1973: 242)

2.4 Oficiálnost a neoficiálnost jmen v komunikaci

Vlastní jména používaná v komunikaci jsou podmíněna aspektem časovým, proto se na jména pohlíží ze dvou úhlů: a) z pohledu pojmenovacího aktu (viz. výše) b) z pohledu užití vlastního jména v promluvě. Pro využití a uplatnění vlastního jména je podstatný bod druhý, při němž jméno může být realizováno. Vlastní jména během komunikace mohou být použita v oblasti oficiální, nebo neoficiální. V oficiální komunikaci se výhradně používají oficiální názvy, které se řídí stanovenými zákony a normami jazyka. Pro oficiální podobu je typická spíše psaná forma. Neúřední podoby vlastních mají široké využití ve sféře neoficiální. Hlavně v této oblasti se uplatňují slovtvorné prostředky, pomocí nichž se ze základní formy derivují nejrůznější neoficiální tvary vlastních jmen. Schopnost vytvářet takovéto derivované tvary je záležitostí individuální, tvůrčí a záleží na kolektivu a jeho tradicích. Takto derivované neoficiální podoby jmen mají široké využití v mluvené hovorové komunikaci. V závislosti na prostředí a situaci se vedle základních neutrálních podob jmen objevují jména expresivní. Patří sem meliorativa, deminutiva, pejorativa a augmentativa. Zabarvení těchto slov je zpravidla dáno připojením odvozovacího sufixu. Ve stylistickém ohodnocení vlastních jmen se odrážely představy konkrétní doby, jednotlivých národů, pokolení, kultury, určitého míst. Pro komunikaci má svůj význam i psycholingvistický aspekt jména. Jména jsou složená z hlásek, ze slabik, znělých a neznělých souhlásek, samohlásek, hrčivých hlásek atd. Jde o to, jaký účinek, nebo pocit vyvolává zvuková stránka jména- něžnost, drsnost, chrabrost, moudrost (Knappová, 1989: 52-58).

2.5 Dělení vlastních jmen

Šrámek (1999: 16) vyčleňuje tři významné plány (prostory) vlastních jmen: geonyma, bionyma a chrématonyma. Podle Šrámka se tyto prostory řadí k základnímu dělení a vytváří trychtomii vlastních jmen. Toto vnitřní dělení zkoumá vlastní jména v rámci disciplín geonomastiky, bionomastiky, chrématonomastiky a hlubší výzkum poskytují jejich subdisciplíny toponomastika, hydronymastika, andronomastika atd.

I. Geonyma

Geonyma označují takové objekty a předměty, které je možné zaznamenat a dohledat na mapách. Geonyma zahrnují následující třídy:

1. Toponyma- slouží k zeměpisnému pojmenování objektů a dále se člení na:
 - A. Oikonyma- VJ osídlených i v současnosti neobydlených částí zemského povrchu, města, vesnice, domy, sídliště, ulice, náměstí, hrady, zámky, kostely, kláštery, mlýny...
 - B. Anoikonyma-VJ neosídlených částí země, které zahrnují:
 - hydronyma- VJ mokřadů, bažin, pramenů, řek, jezer, moří, zálivů...
 - oronyma- VJ vyvýšenin, hůrek, kopců, skal, vrcholů, hor...
 - agronyma- VJ polí, lánů, luk, pastvin, vinic...
 - hodonyma- VJ komunikačních spojů, stezek, cest, silnic, mostů, přístavů...
 - choronyma- VJ pouští, regionů, světadílů, zemí, států, sdružených zemí, krajů, gubernií...
2. Kosmonyma (astronyma)- slouží k pojmenování existujících objektů mimo planetu Zemi, VJ galaxií, planet, hvězd, hvězdokup, genonymických objektů na planetách, hvězdách, jiných tělesech, umělých kosmických těles...

II. Bionyma

Bionyma slouží pro pojmenování živých jedinců, objektů. Bionyma zahrnují tyto třídy:

1. Antroponyma- VJ osobní
 - a) rodná oficiální jména lidí

- b) neoficiální podoby jmen osobních
 - c) příjmy, příjmení
 - d) přezdívková a posměšná VJ osobní,
 - e) ostatní komponenty úplného pojmenování VJ
 - f) pseudonyma, kryptonoma
 - g) skupinová antroponyma- jména obyvatelská
 - h) etnonyma, rodinná a rodová jména
2. Nepravá antroponyma-VJ smyšlená, mytologická, alegorická, pohádkových bytostí, hraček...
 3. Theonyma- VJ bohů
 4. Zoonyma-VJ zvířat
 - a) pravá – VJ žijících, reálných zvířat
 - b) nepravá- VJ smyšlených mytologických, pohádkových zvířat
 5. Fytonyma

III. Chrématonyma

Mezi chrématonyma se řadí vlastní jména lidských výtvorů ekonomických, kulturních, politických atd. Patří sem:

1. vlastní jména neživých výrobků, výtvorů...
2. vlastní jména věcí, budov, zařízení, organizací, institucí...
3. vlastní jména společenských událostí- svátky, soutěže...
4. ostatní chrématonyma- pojmenování různých vyznamenání, dokumentů...

(Šrámek, 1999: 163-165)

3 Zoonyma

V české lingvistické terminologii jsou vlastní jména zvířat označována jako *zoonyma* (z řec. *zoon*- zvíře a *onyma*- jméno, název) (Bondaljetov, 1983: 7-8). Taktéž v ruské odborné literatuře najdeme pro vlastní jména zvířat název *зоонимы*. V polském jazyce se používá termín *zoonymia*, nebo také *urbozoonymia*, který má v českém jazyce ekvivalent městská zoonyma. Nejedná se tedy o nechočené, v přírodě volně žijící živočichy, ale o domestikovaná zvířata- psi, kočky, křečky, andulky, králíky, papoušky, rybičky atd., ke kterým jejich majitelé chovají citový vztah, tráví s nimi volný čas a starají se o jejich pohodlí. Většina zoonym vzniká a používá se především v mluvené hovorové řeči, v bezprostředním kontaktu se zvířetem. (Kolodziej, 2010: 147). Onomastika slovenská nazývá vlastní jména, která se používají v neoficiální komunikaci „*jmény živými*“. (Knappová, 1989, str. 9)

Studiem vlastních jmen zvířat se zabývá zoonymie. Zoonymie je vědní disciplína spadající pod onomastiku. Protože zoonyma a antroponyma spadají pod jeden velký prostor vlastních jmen, a to prostor bionym (živí tvorové), slovtvorba navozuje pocit podobného způsobu tvoření vlastních jmen. (Kolodziej, 2010: 148)

3.1 Zoonyma a kodifikace

Při výběru zoonym mají jejich tvůrci poměrně velkou svobodu, např. na rozdíl od možnosti výběru jmen rodných. Jména rodná většinou podléhají regulaci, kterou upravuje určitý zákon dané země. Tak jako antroponyma, i zoonyma mohou mít oficiální a neoficiální podoby jmen (Сунеранская, 1973). Oficiální podoby jmen se týkají čistokrevných zvířat s rodokmenem, která mají průkaz o svém původu. V běžném životě se ale používají jména neoficiální neboli běžné formy jména. Zoonyma tedy mohou mít oficiální podobu jména, ale jenom v určitých kruzích. V běžných podmínkách takovými zákonům nepodléhají. Většina zoonym je spíše neoficiálního charakteru, vznikají a jsou hojně využívána v mluvené hovorové řeči, v bezprostředním kontaktu se zvířetem. (Kolodziej, 2010: 147). Každá rodina, každý chovatel se může řídit jmény uvedenými ve zvířecích kalendářích, je to ale jenom taková příručka, pomocník při výběru. Nominace zoonym tedy spíše záleží na vlastním rozhodnutí, fantazii, představivosti tvůrce.

4 Slovotvorba

Neustálý běh života, spojený s rozvojem lidského myšlení, pronikání do nových oblastí života si vyžaduje stále nová pojmenování, obnovování a rekonstrukci slov starých, hledají se různé nevšední prostředky pojmenování. Slovní zásoba každého jazyka se tak obohacuje o nově vzniklá slova. Při tvorbě nových slov dochází k procesu pojmenování. (Dokulil, 1962)

Při tvorbě nových slov můžeme vydělit dva způsoby.

- I. vytváření nových pojmenování na základě vlastní domácí slovní zásoby a podle vlastní zákonitosti tvoření pojmenování
- II. přejetí hotového výrazu z jiného jazyka

Nejvyužívanějším a typickým v každém jazyce je způsob první. Přejímání slov cizích do určitého jazyka má spíše doplňkový charakter. (Dokulil, 1962)

Obecná definice slovotvorby uvádí, že slova vznikají již ze slov existujících. Dále se slovotvorba zabývá jakými postupy a způsoby tato slova vznikají, zkoumá prostředky, které se podílejí na tvorbě nového slova a další okolnosti provázející vznik pojmenování. Úlohou slovotvorby je taktéž sledovat chování nových slov v slovní zásobě jazyka a jejich vztahy k ostatním slovům z hlediska jejich slovotvorné utvořenosti (Hauser, 1972). Slovotvorba je tedy jako jazykovědná disciplína propojena s lexikologií i gramatikou, zvláště s morfologií. Do lexikologie se řadí díky schopnosti utvářet nová slova a napomáhá tak důležitému obohacování slovní zásoby. Jazykové prostředky, jimiž dochází k slovotvorbě, se řadí k prostředkům morfémovým. Proto slovotvorbu může částečně řadit k morfologii. (M. Dokulil a kol., 1986).

Vytváření nových slov probíhalo i v dobách naší minulosti. Za tento časový úsek bylo možné vypočítat, že některé slovotvorné způsoby se využívaly častěji, staly se populárnějšími než jiné prostředky. Aktivně využívané prostředky při tvorbě nových slov dokazují svoji produktivnost a funkčnost. Neproduktivní předpony a přípony zmizely a o jejich výskytu vypovídají už slova hotová. Každá doba, každý časový úsek využívá takových jazykových prostředků, které jsou upotřebitelné a atraktivní v procesu tvoření nových pojmenování. (Spal, 1995: 12).

Každé slovo má svoji strukturu. Tuto slovotvornou stavbu nám pomáhá odhalit slovotvorná analýza. Pomocí slovotvorné analýzy poznáváme, jakých postupů

a způsobů bylo použito při tvoření slov. Pokud bylo slovo derivováno od slova jiného, stanovíme slovotvorný prostředek, který odlišuje slovo odvozené od slova základového. Ve slovotvorné analýze postupujeme v následujících krocích. Nejprve se zjišťuje, zda je zkoumané slovo prvotní, nebo vzniklo od základu jiného slova. V následujícím kroku stanovíme způsob, jakým bylo slovo utvořeno- odvozování, skládání a nakonec analyzovanému slovu přiřadíme danou slovotvornou kategorii (Hauser, 1972: 74-75).

4.1 Slovotvorná motivace

Každé slovo může být slovem motivovaným (odvozeným), nebo nemotivovaným (neodvozeným). Významová a zvuková stránka slov motivovaných vychází ze slov se stejným kořenem. Takováto slova jsou motivující (produktivní). Slova nemotivovaná nejsou podmíněna jinými slovy. Definice slovotvorné motivace představuje vztah mezi slovy motivovaným a slovy se stejným, nebo několika kořeny. Motivace je tedy „vztah mezi dvěma slovy se stejným kořenem“. Význam slova motivovaného můžeme ze slova produktivního vyvodit několika způsoby. Při prvním způsobu význam vyplývá z významu druhého slova (дом - домик 'маленький дом'). V dalším způsobu se význam slova motivovaného rovná komponentům slova výchozí, s výjimkou gramatické kategorie slovního druhu (ходить – ходьба). Nakonec se význam plně kryje s významem slova druhého, s tím, že slova mají rozdílné stylistické zabarvení. Pokud slova výše uvedenou charakteristiku nemají, nejsou vzájemně motivované. Slova s jedním kořenem ve vztahu motivace bývají v páru a jedno z těchto slov se nazývá motivujícím a druhé motivovaným (http://www.langust.ru/rus_gram/rus_gr06.shtml).

4.2 Onomaziologická kategorie

Vznik nového slova se v naší mysli odráží jako zobecněný pojem. Tento pojem je nutné zpočátku upravit, uspořádat a včlenit do pojmenovacího systému daného jazyka. Zařazení nově vzniklého slova po jeho obsahové stránce umožňují pojmenovací, neboli onomaziologické kategorie. Kategorie slovotvorné nachází svoji pojmovou bázi v těchto onomaziologických kategoriích. Nově vzniklé slovo má tedy svůj základ v nejobecnějších třídách daného jazyka, a tím jsou slovní druhy. Onomaziologická kategorie zahrnuje dvě pojmové kategorie- kategorii předmětnosti a kategorii příznaku. (M. Dokulil a kol., str. 212-215)

4.3 Základní pojmy ve slovo tvorbě

Každé utvořené slovo se může rozdělit na slovo tvorný základ a formant. Níže uvedu základní pojmy týkající se stavby slova:

základ- komponent slova, shodný se slovem základovým, složka, která je stejná v nově utvořeném slově, např. *les- pra- les, přítel- přítel-kyně*

kořen- společná část slova ve slovech příbuzných

formant- ta část slova pomocí níž vzniká slovo nové, zahrnuje příponu, předponu a koncovku, nebo vzájemné kombinace

afixy- jsou nesamostatné formanty, které mají zobecňující význam, dělí se na slovo tvorné (slouží k určení kořene) a tvaroslovné (slouží k ohýbání slova), afixy zahrnují předpony, přípony, koncovky

přípona (sufix)- stojí u konce základu slova, buď za kořenem, nebo za jiným sufixem sufixy mohou být slovo tvorné (*knih-ař*), nebo kmenotvorné, (*nes-en*) tvaroslovné přípony, které se podílejí formování mluvnického kmene se nazývají kmenotvorné přípony, přípona samostatně neexistuje, podmínkou je přítomnost slova

koncovka- formant, který může vytvářet koncovkou např. pády, číslo atd.

postfix- řadí se k slovo tvorným afixům a najdeme je až za koncovkou

předpona – složka, která se nachází před základovým slovem (*les- pra-les, vidět-u-vidět*) nemůže změnit význam slova, pouze ho obměnit

(Hauser, 1972) (M. Dokulil a kol., 1986)

4.4 Způsoby tvoření slov

Vznik nových pojmenování je výsledkem tvoření slov. Tvoření slov řadíme k jedinečnému a významnému prostředku těchto pojmenování a hlavnímu zdroji obohacování slovní zásoby v českém a ruském jazyce. Existující slova se stávají základem pojmenování a dochází u nich k některým změnám v morfologické struktuře. Základem nových pojmenování může být jedno, nebo více slov.

Čeština i ruština jako obohacují svoji slovní zásobu obdobnými postupy. K základním slovo tvorným způsobům patří odvozování a skládání, které jsou navzájem velmi odlišné (Hauser, 1972).

4.4.1 Odvozování

Mezi nejčastější a nejpoužívanější typy tvoření slov patří odvozování (derivace), a to pomocí předpon a přípon. Odvozuje se od slova základového, které má se slovem odvozeným stejný slovotvorný základ jak v podobě slova, tak v jeho významové stránce. Slovotvorný základ a slovotvorná předpona nebo přípona vytváří slovo odvozené. Např. základové slovo *voda*, od něhož může být odvozeno slovo *vodička*, *voděnka*, *vodní*, *vodník*, *vodka*, *vodovodní*, *povodí*, *zavodňovací* apod. (Havránek, Jedlička, 1981: 418). Podle použitých prostředků můžeme vyčlenit následující typy odvozování:

A. Odvozování pomocí přípon – sufixace

Sufixace patří k nejpodstatnějším a nejvyužívanějším způsobům české a ruské slovotvorby. (B. Havránek a kol. 1961: 12-13). Základové slovo při odvozování příponami projde výraznějšími obměnami. Kmen tohoto slova je rozšířen o sufix, a navíc se u slova základového objevuje nová tvarotvorná charakteristika, která odpovídá připojenému sufixu. Sufix se vyznačuje tím, že se vždy staví za slovotvorný základ, popř. kmen. (Mluvnice češtiny, 1986: 199) Nejčastěji se odvozuje od podstatných jmen, přídavných jmen a sloves *krásný-krásně*, *смелый – смел-о*.

B. Odvozování pomocí předpon- prefixace

Charakter základového slova při tomto tvoření zůstává stejný. Předpona je formant rozšiřující nejen kmen, ale celé slovo *jít- dojít*, *дед-прадед*

C. Odvozování pomocí koncovek- konverze

Nové slovo vzniká přeměnou tvaroslovné charakteristiky *kámen- kamení* *мороженный - мороженое*

D. Odvozování kombinované:

- prefixálně- sufixální

Pro takovéto tvoření slov je charakteristické použití předložky a přípony *hora- pa-hor-ek*, *стакан- под-стакан-ник*

- prefixálně- konverzní

Jedná se o typické odvozování u sloves pomocí předpony a koncovky *skák-at- poskak-ovat*, *кричать - на-кричать-ся*

(Hauser, 1972) (B. Havránek a kol., 1961) (M. Dokulil a kol., 1986)
(<http://rusgram.narod.ru/191-207.html>) (<http://www.lingvotech.com/suffixs>)

4.4.2 Skládání

K dalšímu způsobu slovo tvorby patří skládání (kompozice). V základních principech se slovo tvorba v češtině a ruštině shoduje. Na rozdíl od češtiny v ruštině tímto způsobem nová slova vznikají častěji. Jde o jeden z nejstarších prostředků tvorby slov. Skládání bylo hojně využíváno v naší praslovanské minulosti. Sloučením dvou nebo více základů se vytváří slova složená (složeniny). V obou jazycích má tento způsob větší uplatnění v terminologii a ve stylu odborném. V češtině se vyčleňují složeniny vlastní *velkoměsto* a nevlastní (spřežky) *okamžik* a v ruštině skládání čisté *лесостепь*, spojování *умалишенный* a tvoření zkratk a slov zkratkových *вуз*.
(Havránek, 1961: 13) (Havránek, Jedlička, 1981: 93)

PRAKTICKÁ ČÁST

5 Výzkum

Výzkum v mé bakalářské práci probíhal dotazníkovou metodou. Dotazníky jsem rozeslala do nejrůznějších míst České republiky a Ruské federace. Dotazníky jsem shromažďovala po dobu dvou měsíců v období únor-březen 2011. Dotazovaní byli lidé nejrůznějšího věku, vzdělání a místa pobytu.

Počet dotazníků v českém prostředí činil 100 dotazníků a v ruském prostředí také 100 dotazníků. Celkový počet vyplněných dotazníků byl tedy 200 kusů. Z tohoto konečného počtu byly nepoužitelné dva české dotazníky a jeden ruský, kdy dotazovaní uvedli, že v současné době nechovají žádné domácí zvíře.

Do dotazníků jsem zařadila následující otázky, ze kterých budu později vyvozovat závěry.

1. Máte doma zvířátka?
2. Kolik jich máte a jaká zvířátka to jsou? (pes nebo kočka popř. jiná)
3. Jaká jsou jejich běžná (neutrální) jména?
4. Jak jim říkáte? (uved'te všechny možné varianty, domácí, zjemňující, hanlivá podoba atd.)

5.1 Počet druhů zvířat a jejich četnost

Oblíbenost chovu různých druhů zvířat kolísá v průběhu celé historie a odlišuje se stát od státu, tak v jednotlivých regionech a dokonce i v rodinách např. v Egyptě patřila mezi nejoblíbenější a nejuctívanější tvory kočka. Domácí zvíře je tedy záležitost vkusu a záleží na osobních preferencích. Škálu výběru máme opravdu velkou. Většinou ale dáváme přednost těm zvířatům, která prošla určitou mírou domestikace, a nedělá jim potíže žít v určitém omezení.

Podle dotazníků se mezi oblíbené druhy v obou zemích řadí pes, kočka, krysa, králík, andulka, papoušek, želva, křeček atd. Mezi ojedinělé případy patří chov exotických pískomilů, pavouků a hada. Jeden z respondentů přiřadil ke svým domácím mazlíčkům i chovná zvířata: koně, krávy a kozy a vyskytl se i ojedinělý případ šneků jako domácích mazlíčků.

Ze získaných údajů vyplynulo, že nejpočetnějším a nejčastějším druhem domácích mazlíčků v českém prostředí se z celkového počtu 206 stal pes (84), za ním následovala kočka (54) a třetí místo už s určitým odstupem obsadil králík (8). V ruském prostředí z celkového počtu 176 obsadila první místo kočka (111), na druhé místo se zařadil pes (38) a za ním se umístila krysa (10). Z mého dotazování vyplývá, že v českém prostředí je větší variabilita druhů zvířat s přibližně stejným počtem vedoucí dvojice pes-kočka. V prostředí ruském má výraznou převahu chov koček, pes se nachází na druhém místě s poměrně velkým odstupem. Celkový počet koček po sečtení obou zemí činil 164 a celkový počet psů 122.

5.2 Nejčastější jména zvířat

V každé době, každého národu a společnosti existují jména oblíbená a méně oblíbená. Jména populární se pojmenovávanému objektu dávají častěji, a proto se na v určité společnosti, nebo na určitém místě může objevit více jedinců se stejným jménem. Na oblíbenost jména působí tradice, líbivost a libozvučnost jména.

V uskutečněném výzkumu se objevilo vždy několik jmen, která se objevila u stejného druhu zoonym vícekrát. V českém prostředí mezi kočkami nejvíce jména s počátečním písmenem M. Tato situace nastala ve 14 případech. Nejčastější jménem pro samičí druh se stalo jméno Micka (3x) a pro samčí druh Mourek (3x), Mates (2x), a taktéž Černoch (2x). Oblíbená psí jména mnohdy začínala počátečním písmenem A, a to zejména pro samičí druh (11 případů), kde se 2x objevilo jméno Amálka. Populárním psím jménem bylo pojmenování Ben (5x), Blesk (2x) a Teddy (2x). V ruské anketě se mnohdy kočky s počátečním M, 22 případů, ale populárním jméno bylo Дульсиня (3x), Барсик (3x), Василий (3x), Кузьма (3x), Кузя (3x), Пушок (3x). U psích jmen se žádné jméno vícekrát neobjevilo. U ostatních druhů se vícekrát objevilo jméno Ferda (3x), Bobek (2x), Pepík (2x), jména ruská měla pak vždy jenom jedno zastoupení.

6 Klasifikace zoonym podle motivace pojmenování

V dnešní době téměř v každém rodinném domě, či panelovém bytě najdeme domácího mazlíčka. Toto zvířátko se mnohdy stává právoplatným členem rodiny a dostává své pojmenování, svoje vlastní jméno. Jak už bylo řečeno, za domácí mazlíčky si chovatelé vybírají jak obvyklá a tradiční domácí zvířátka, nejčastěji tedy druhy pes a kočka, tak i více exotická a neobvyklá zvířata. Vlastním jménem se tvůrci jména snaží ukázat svůj vztah k živému tvorovi, odlišit jej od stejného druhu jedinečným pojmenováním.

Během třídění excerpovaného materiálu jsem se snažila odhalit podněty a motivy vedoucí k nominaci zvířat. K důležité skutečnosti při výběru jména se řadí téměř neomezená možnost pojmenování, která nepodléhá žádným zákonům. Jména odrážejí národní, regionální i rodinné tradice a někdy je původní motivace zcela zastřena.

Při zkoumání původu jmen zvířat jsem využila českých i ruských internetových stránek a publikaci *Jak se bude jmenovat?* od Miloslavy Knappové. Shromážděný materiál jsem rozdělila do čtyř kategorií podle druhu motivace. Nejčastěji se mezi zvířecími jmény objevila pojmenování motivovaná vlastními jmény živých bytostí, jména motivovaná jinými vlastními jmény, dále to byla nejrůznější jména inspirovaná apelativní lexikou. Celkový počet zvířecích jmen činil 380. Některá jména ale spadala svojí motivací do více kategorií, protože motivace může vycházet z několika hledisek.

6.1 Motivace při výběru zoonym

6.1.1 Jména zvířat motivovaná jinými vlastními jmény živých, nebo fiktivních bytostí

Nejčastější motivace při výběru zoonym v ruském i českém prostředí vycházela z repertoáru vlastních jmen, jména od nich odvozených a jména fiktivních. Tato kategorie obsahuje má největší zastoupení, a to celkem 224.

- **Antroponyma**

Antroponyma a jejich nejrůznější obměny tvoří nejpočetnější skupinu pojmenování. Motivace vlastními jmény lidí nastala ve 212 případech. Co se týče vlastních jmen osobních, výběr je nesmírně bohatý. Zvířata dostávají své pojmenování podle

oficiálních i neoficiálních, tj. hypokoristických i zdrobnělých podob jmen. Tato pojmenování jsou vybírána jak z domácího, tak z cizího repertoáru jmen. Do této kategorie jsem zařadila vlastní jména osobní domácího původu, vlastní jména osobní cizího původu, jména slavných lidí a jména známá z historie.

a) Jména domácího původu

Tvůrci zoonym se při výběru pojmenování ve většině případů inspirovali rodnými jmény neoficiálními i oficiálními.

➤ jména oficiální

V případě českých zoonym se objevily následující jména např.:

Adéla

Eliška

Františka

Tereza

Simona

Dan

Filip

Jaromír

Karel

Tomáš

V případě ruských zoonym objevily následující jména:

Анфиса

Василиса

Ксения

Прасковья

Софья

Борис

Василий

Григорий

Кузьма

Михаил

➤ hypokoristické podoby

Často se objevují v základech zoonym, jak už bylo řečeno, nejružnější obměny antroponym, jejich domácké hypokoristické podoby.

Z těchto jmen můžeme uvést např.

české:

Ája

Barča

Olinka

Valentýnka

Zuzka

Ferda

Miša

Otakárek

Pepa

Tomík

a ruské:

Даша

Лиска

Маруся

Мила

Фаня

Васька

Женя

Кеша

Саша

Тёма

b) Jména cizího původu

Jména zvířat jsou často volena v cizí podobě.

➤ z anglického jazyka:

Annabel

Annie

Betty
Cindy
Daisy
Jenny
Endynka
Jesica
Jessica
Joe
Katie
Kenny
Kloe
Natty
Sandy
Steve
Алиса
Бетти
Джони
Мартин
Натан
Френк

➤ z francouzského:

Беатрисса
Мишель

➤ ze španělského:

Fernando
Дульсинея
Исабэлла
Матильда

➤ z německého:

Гертруда

➤ z italského:

Gina

c) Jména slavných lidí příjmení i pseudonyma

Kromě vlastních jmen osobních se objevují i případy pojmenování podle slavných osobností. Jedná se o jména:

Jackie Lee (podle známé irské zpěvačky)

Jack Kerouac (slavný americký spisovatel)

Zidan (příjmení francouzského fotbalisty Zinedina Zidana)

Тайсон (pojmenování podle amerického boxera Mika Tysona)

Марис (jméno podle slavného lotyšského baletního umělce)

Шанель (podle francouzské módní návrhářky)

Шакира (pseudonym populární kolumbijské zpěvačky)

d) Jména známá z historie

Pipin (jméno franských panovníků)

Зосим (byzantský historik)

Роксана (žena Alexandra Velikého)

Цезарь (pojmenování podle jednoho z nejznámějších římských vládců)

- **Jména mytologická, jména bohů**

Mezi jmény zvířat se objevují i jména, která se inspirovala mytologickými a bájnými postavami. Do této skupiny patří pojmenování obsažená převážně v řeckých mytologických pověstech:

Pegas (bájný okřídlený kůň)

Кассандра (řecká věstkyně)

Дафна (jméno nymfy).

Jména bohů se vyskytují pouze ve dvou případech. Týká se to jmen:

Бахус (řecký bůh vína a radosti)

Осирис (egyptský bůh podsvětí).

- **Jména literárních, seriálových a filmových hrdinů**

Velký vliv na výběr jména mají nejrůznější postavy ze seriálů, filmů či literárních děl. Je to dáno oblíbeností konkrétního hrdiny, jeho charismatem, určitou výlučností, která majitele zvířátka upoutá a rozhodne se domácího tvora tímto způsobem pojmenovat. Jména literární, seriálová, či filmová jsou jména smyšlená, fiktivní, která vznikají díky fantazii jejich tvůrců. Jména lidských i zvířecích hrdinů z uměleckých děl a provedení se ve výzkumu objevila 41x. Tato kategorie tedy patří k třetí nejpočetnější skupině jmen.

- a) jména filmových hrdinů

Do této skupiny patří jména:

Elsa (Ivice Elsa z filmového zpracování Volání divočiny)

Sindibád (neohrožený filmový hrdina)

Mickey, Muku (jméno se proslavilo díky filmové postavičce Myšaka Mickeyho)

Spiderman (pavoučí hrdina ze stejnojmenného filmu)

Pipin (postava z filmového zpracování Pán prstenů)

Бум (vzniklo podle jména štěněte z filmu Белый Бим Чёрное Ухо)

Тумон (jméno podle postavičky z animovaného filmu Lví král)

Юсмак (příjmení, které je však pseudonymem agenta Stierlitze z ruského literárního díla Sedmnáct zastavení jara).

- b) jména seriálových hrdinů

Kromě filmových hrdinů nacházejí tvůrci inspiraci ve jménech seriálových a pohádkových hrdinů:

Amálka (jméno známé české pohádkové postavičky víly Amálky)

Bart, Houmer (jména postav z amerického seriálu Simpsonovi)

Bobek (pojmenování podle králíka Bobka z českého kresleného večerníčku)

Cipísek (pohádková postavička z populárního večerníčku O loupežníku Rumcajsovi)

Esmeralda (podle hlavní hrdinky telenovely Esmeralda)

Garfield (kocour ze stejnojmenného seriálu Garfield)

Tomina a Jerry (jména podle postav z animovaného seriálu Tom a Jerry)

Rex, Рекс (motivace jménem psiho hrdiny Rexe z rakouského kriminálního seriálu Komisař Rex)

Масяня (hrdinka ze stejnojmenného animovaného seriálu ruského umělce Olega Kuvajeva)

c) jména literárních hrdinů

Z literárních postav jsou to:

Dášěnka (zdrobnělá podoba od jména Dagmar, nebo taky jméno štěně z knihy Dášeňka čili Život štěněte)

Esmeralda (kromě postavy z telenovely, může být jméno dáno podle hlavní hrdinky z knihy Zvoník u Matky Boží)

Fifinka, Pind'a (kreslení hrdinové z komiksového časopisu Čtyřlístek)

Júlie (literární postava z divadelní hry od W. Shakespeara)

Mikeš (bylo inspirováno známou českou pohádkovou postavou kocoura Mikeše)

Алиса (může být jak oficiální vlastní jméno, tak hlavní postava z Knihy Alenka v říši divů)

Артоша (pojmenování podle psa z knihy Pinocchio)

Дульсинея (jméno hrdinky z knihy Don Quiote od španělského spisovatele M. Cervantese)

Марго (jméno podle postavy z románu Královna Margot od A. Dumase)

Крош (pojmenování podle hrdiny z dětské knihy Каникулы Кроша)

Тристан, Изольда (pojmenování podle rytíře a princezny z francouzského eposu)

Фома (jméno hrdiny z knihy Foma Gordějev)

Флинт (proslavilo se díky literárnímu hrdinovi Flintovi, pirát a kapitán lodi Mrož).

6.1.2 Jména motivovaná jinými vlastními jmény neživých objektů

Vlastní jména zvířat mohou vznikat i z vlastních jmen neživých objektů. Tato skupina tvoří alen jenom malou část jmen, která čítá 12 pojmenování.

- **Chrématonyma**

Původ zoonym spadá i do kategorie chrématonym, tedy neživých předmětů. V této kategorii se objevují jména výrobků, nejčastěji alkoholických nápojů:

Beefeter (značka ginu vyráběná ve Velké Británii),

Текила (populární alkoholický nápoj, původem z Mexika)

dále podle tabákového výrobku:

Спайс

podle názvu oblíbeného sportovního klubu:

Манчестер Юнайтедович (slavný anglický fotbalový klub)

podle počítačového programu:

Джава

- **Топонума**

Inspiraci hledají tvůrci jmen také v toponymech. Do této kategorie spadají čtyři zoonyma, a to:

Барселона (město ve Španělsku)

Грон (řeka na Slovensku)

Ломбард (Lombardie-území v Itálii)

Тася (podle ostrova Tasmánie).

- **Космонума**

Ojedinelým případem pojmenování je české zoonymum:

Pluto (vesmírné těleso spadající do skupiny plutoidů)

a ruské:

Марсик (podle planety Mars).

6.1.3 Vlastní jména zvířat motivovaná vnějšími a vnitřními znaky

Kromě jmen, která odkazují na vlastní jména reálně žijících osob, fiktivních postav, nebo vlastní jména neživých objektů, můžeme vyčlenit další velkou skupinu vlastních jmen zvířat. Tato skupina zahrnuje nejrůznější jména zvířat motivovaná jejich vlastností fyzických, či psychických. Tuto skupinu jsem rozdělila na několik podskupin, podle motivace při nominaci zvířete. Jsou to kategorie: jména motivovaná barvou, jména motivovaná chováním, vlastností, jména motivovaná vnějším vzhledem, velikostí. V této kategorii se objevilo celkem 60 jmen.

- **Имена мотивована барvou**

Mnoho tvůrců jmen pojmenovalo své domácí mazlíčky podle barvy jejich srsti a kůže. Byl to jeden z nejčastějších případů pojmenování koček v této kategorii. Běžně se v zoonymech objevuje pojmenování podle barvy:

a) černé:

Černoch

Black (z ang. *black*-černý)

Черный

Чернышка

Уголёк

b) mourovaté, dýmově šedé:

Mourek

Дыма

Дымка

Мурзик

Мурик

Серый

c) hnědé:

Čokoládová

d) zrzaté:

Zizoum

Zržeček

Рыжий

e) bílé:

Sněhulka

Творожок

- **Jména motivovaná chováním, vlastností**

Kočky dostaly své pojmenování i podle způsobů jejich chování, nebo podle jejich neobvyklého, charakterového rysu. K těmto přezdívkám patří jména motivovaná těmito vlastnostmi:

a) lenost, pohodlnost, pasivita:

Buchta (sedí doma, je lenivá)

Kůže (pravděpodobně je to líná kůže)

b) činorodost, zvědavost, čipernost, temperament:

Čilík

Čiperka

Divoška,

Vrtálek

Вирпул

Вьюшка

Дик

Ёлка (kočka, která ráda vystrkuje drápky a škrábe).

c) povýšenost:

Маркиз (má o sobě vysoké mínění)

Kromě jmen odkazujících na vlastnosti zvířat si chovatelé všimají typického, nebo zvláštního znaku chování. Často se v anketách objevují pojmenování podle zvuku, který je charakteristický pro dané zvíře.

d) zvuk:

Дупік (králík, který dupe)

Тяпа (králík, pojmenovaný podle zvuku t'apek při chůzi)

Мурсія (kočka dostaly jméno podle zvuku, který vydává během předení)

- **Jména motivovaná vnějším vzhledem, velikostí**

Tato skupina je taktéž poměrně obsáhlá. Zahrnuje nejružnější pojmenování podle rozměrů, velikosti a celkového dojmu zvířete.

a) objemnost, velký rozměr:

Вамбула

Масек

Бегемот

b) malý rozměr, vzrůst i věk:

Прcek

Крош

Пуня

Шпунтик

Шарик

c) vnější vzhled:

Vambula (toto jméno může mít motivaci i podle chundelaté srsti kočky)

Flek (zvířátko, které má flíčky na srsti, je flekatě zbarvené)

Teddy (vypadá jako plyšový medvídek)

Таринка (podle tlapky, která má výrazné odlišné zbarvení)

Барсик (zbarvení srsti připomíná levharta)

Полушубка (kožíšek nepokrývá celé tělo)

Пушок (jméno vzniklo podle chundelaté, nadýchané srsti kočky)

Шарик (kromě malého vzrůstu může pes připomínat malou kuličku).

6.1.4 Laskavá jména

Kromě různých jmen antroponymních, jmen odkazujících na vnější, reálné, nebo vnitřní příznaky jsou domácí zvířata pojmenována nejrůznějšími laskavými, citově zbarvenými slovy. Patří sem jména jako:

Andělíček

Bobek

Kitty (z ang. kitty- koťátko)

Koríšek (korela)

Mimi

Prdelka

Samička

Kuca (kočička)

Лялька (děťátko)

Милки (miláček)

Пуся (pusa)

Пуська (pusinka)

Голубок (holoubek).

6.1.5 Jména neznámého původu

U některých jmen zvířat se nepodařilo rozluštit jejich původ. Tato jména byla většinou vytvořena v úzkém kruhu, na určitém území. Jejich původ je tedy jasný jeho tvůrci, který věděl, proč dané zvíře tímto způsobem pojmenovává. Týká se to jmen:

Bask

Flesh

Fullo

Puff

Roulens

Tao

Версус

Бос

Жек

Рикка

Тырсики

Шон

6.1.6 Jména vzniklá z apelativních jmen

Tvůrci zvířecích pojmenování v mnoha případech nazývají své mazlíčky i jmény, která v životě vnímají jako jména obecná. Výběr jmen má v této kategorii široký záběr od předmětů, přes jevy přírody až k nejrůznějším rostlinám. Mezi jmény se tedy objevila jména motivovaná

- **apelativy zvířat:**

Kit (z ang. kit- kotě)

Krysa, Крыса

Барсик (z rus. барс-levhart)

Бегемот (z rus. бегемот-hroch)

Голубок (z rus. голуб- holub)

Куса (z rus. куса-kočička)

- **abstraktními slovy:**

Наррунка (z ang. happy- štěstí)

Fancy (z ang. fancy-fantazie)

- **rostlinami:**

Daisy (z ang. daisy- sedmikráska)

Broskva

Meruňka

Долька (plátek pomeranče)

Ирис (kosatec)

Персик (broskev)

Ромашка (heřmánek)

- **jevy přírody:**

Blesk

- **číslovkami:**

Прима (z lat. prima- první)

- **apelativními názvy věcí:**

Bilboard (jméno vzniklo z ang. billboard- reklamní tabule)

- **jevy a názvy z oblasti vědy:**

Atom

6.1.7 Ostatní jména

Jména nespádající ani do jedné z předešlých kategorií, jsem shrnula do této skupiny. Tato jména se většinou týkají pojmenování, která se zvířatům dávají tradičně. Jde především o česká zoonyma:

Arči

Asta

Bona

Haryk

Kesi

Micina

Micka

Riki

Ruská zoonyma jsou zde zastoupena dvojicí:

Матрешка (pojmenována podle známé ruské dřevné hračky)

Мартин (podle měsíce svého narození Март- duben)

6.2 Shrnutí

Podle výzkum je patrné, že nejčastěji se chovatelé při výběr vlastního jména zvířete inspirojí vlastními jmény lidí, jmény slavných a populárních osobností, nebo postav z televize, filmů, seriálů, z knih. Za základ zvířecích jmen se dávají jak základní oficiální podoby, tak jeho hypokoristické, nebo zdrobnělé formy. Pojmenování z jiné oblasti vlastních jmen není tak časté. Podstatnou motivaci při pojmenování mají také vnější a vnitřní znaky zvířete. Tvůrci se tak výstižně snaží pojmenovat zvíře podle jeho povahy, charakteru, vzhledu. Výzkum také odhaluje, že často jsou volena jména kratší a jména cizího původ, nejčastěji tedy z anglického jazyka. Tvůrci jmen při tradičním postupu pojmenování, nebo ve jménech, která odrážejí charakter, vzhled zvířete, využívají především domácí slovní zásoby.

7 Slovtvorba zoonym

Ze získaných údajů vyplývá, že zoonyma vznikají na základě jmen jiných. Za základy jmen zvířat jsou tedy nejčastěji volena vlastní i fiktivní jména lidí v jejich základní, nebo neoficiální, hypokoristické podobě. Dále zoonyma vznikají z jiných základů- pojmenování podle barvy, typických, či neobvyklých vnějších a vnitřních znaků. Během komunikace díky slovtvorným způsobům dochází k nejrůznějším obměnám zoonym. Ze slovtvorné analýzy vyplývá, že zoonyma nejčastěji vznikají postupem derivačním připojením nejrůznějších sufixů.

7.1 Odvozování (derivace)

Nejtypičtějším způsobem tvoření zoonym je odvozování pomocí sufixů. Tvoření zoonym prefixálním způsobem v analyzovaném materiálu není doloženo.

Připojení sufixů se potvrdilo v českém prostředí v 310 případech z 206 potvrzených jednotek, v ruských anketách v 289 případech ze 76 potvrzených jednotek. Celkový počet všech obdržených sufixů tedy činil 599.

7.1.1 Suffixy zoonym a jejich význam

V této části se budu zabývat sufixy zoonym, které byly zaznamenány v excerpovaném materiálu. Získaný materiál rozčlením do čtyř skupin a vytvořím přehled všech obdržených sufixů.

Suffixy mohou odrážet nejrůznější vztahy, které si vytváříme k pojmenovanému objektu. Připojením takovýchto sufixů dodáváme jménům různou expresivitu. Čeština i ruština jsou jazyky, které jsou schopné nejrůznějšími sufixy vytvářet poměrně velké množství expresivních slov.

a) sufixy hypokoristické

- sufix **-k-a**

Sufix *-k-a* má v češtině 14 potvrzení, což 2, 48 %, v ruštině 62, což je 10, 21 %.

např. *Bilboard* - *Bibka*, *Agáta* - *Agátka*, *Jolana* - *Jolanka*, *Krysa* - *Kryska*, *Miša* - *Miška*, *Zuzana* - *Zuzka*

např. *Гертруда - Гертрудка, Клава - Клавка, Мила - Милка, Текила - Текилка, Рыжий - Рыжка, Фома - Фомка*

Nejčastějším sufixem po sečtení v obou anketách se stal sufix *-k-a*. Podle slov Knappové (1969) sufix *-k-a* slouží ke tvoření zdrobnělých apelativ (*myška- malá myš, nožka- malá noha*) a v onomastickém systému k tvoření ženských a mužských hypokoristických podob. Suffix *-k-a* ale může často v běžné mluvené řeči ztrácet svoji expresivitu a stává se neutrálním pojmenováním. V ruském jazyce tento sufix taktéž řadí k sufixům subjektivního rázu. Tak jako v českém jazyce, i v ruském má sufix *-k-a* zdobňující význam (*сова-совка*), který je často doprovázen odstínem pohrdání, nebo hrubosti (Суперанская, 1969). Tato negativnost se ale během neoficiálního kontaktu mnohdy vytrácí a označuje kladný laskavý vztah (<http://www.hi-edu.ru/e-books/xbook028/01/part-019.htm>). V závislosti na různých onomastických systémech mohou být tato jména chápána i jako neutrální pojmenování. U českých zoonym docházelo připojením sufixu ke zdobňování, a to v případě pokud byl sufix připojen k plnému základu jména: *Bohoušek (Bohouš), Jessička (Jessica), Meliska (Melisa)*. V případech, kdy za základ jména bylo zvoleno jména neúplné, redukované, zoonyma působila spíše jako neutrální domácí podoba např. *Betka (Betina), Fanka (Františka)*. Respondenti v ruských anketách uváděly sufix *-k-a* jak v kladném významu-zdobňujícím, laskavém: *Артошка (Артоша), Крошка (Крош),* žertovném i veselém: *Кузька (Кузьма), Кешак (Кеша),* tak v negativním- pohrdavém a ironickém významu: *Фиска (Анфиса), Руська (Руся), Оська (Осирис)*. Suffix *-k-a* má tedy nejrozličnější spektrum emočních významů, který závisí na postoji mluvčího a dané situaci.

- sufix **-ik/ík, -ик**

Dalším produktivním elementem je sufix *-ik/ík, -ик*. Dotazování z České Republiky jej uvedli 29x, což představuje 16, 39 %, z Ruské federace 23x , což je 8, 99 %, a stal se tak nejčastějším sufixem v českém a druhým nejběžnějším v ruském prostředí.

např. *Ben - Beník, Billboard - Bibik, Eva - Evík, Max - Maxík, Prcek - Prcík, Sára - Šarik, Zuzana - Zuzík*

např. *Артоша - Артошик, Джава - Джавик, Женя - Женик, Лора - Лорик, Пуса - Пусик, Стефания - Тёник*

Suffix *-ik* v obou jazycích slouží pro označení menšího rozměru a velikosti, aniž by vyjadřoval nějaké zvláštní emoce např. *koník* je *malý kůň*, *orlík* je *malý orel*. Suffix *-ik/ík* je také běžně využíván během komunikace pro tvoření hypokoristických podob

vlastních osobních jmen. Jména tohoto typu se pojí s pozitivním významem, vyjadřují blízký vztah k pojmenované bytosti. Tento význam nacházíme i při derivaci zoonym např. *Blesík (Blesk)*, *Fulik (Fullo)*, *Evík/Evik (Eva)*, *Манчик (Манчестер)*, *Шурик (Саша)*, *Тибрик (Тибор)*.

- sufix **-ušek, -ušk-a, -ушк-а/ юшк-а**

V českém prostředí se sufix objevil 13x, procentuální zastoupení je 2, 17 % a v ruském 11x, což je 1, 83 %.

např. *Adéla - Aduška*, *Bony - Bonuška*, *Danetka - Danuška*, *Peggy - Peguška*, *Tara - Taruška*, *Akim - Akimušek*

např. *Барсик - Барсюшка*, *Василий - Васюшка*, *Вирпул - Вирюшка*, *Ирис - Ирисюшка*, *Макс - Максюшка*, *Тибор - Тибюшка*

Jedná se o citově zabarvený sufix. Tvoří jak jména zdobnělá i laskavá. V případě zoonym záleží na individuálním užití.

- sufix **-enk-a, -еньк-а**

Sufix *-еньк-а* se objevil 22x, což činí 3, 66 % Naopak v češtině byl zaznamenán pouze jednou, v procentech je to 0,17 %.

Amálka - Amenka

např. *Беатрисса - Бесенька*, *Василий - Васенька*, *Гоша - Гошенька*, *Дафна - Дашенька*, *Тырсик - Тырсенька*, *Филя - Филенька*

Slova utvořená tímto sufixem označují jména zdobnělá *dívěnka*, *маменька*. V daném případě tvoří zoonyma s kladným nábojem, v ruštině dokonce s velmi lichotivým podtónem.

- sufix **-ink-a/ ynk-a/nk-a, -inek/нек, -иньк-а**

Tento sufix má v češtině v češtině ukázal jako druhý nejproduktivnější, objevil se 22x, což je 3, 34 %, zatímco v ruštině máme pouze jednu doloženou jednotku, což je 0, 17%,

např. *Bambula - Bambulinka*, *Lucie - Lucinka*, *Cindy - Cindyna*, *Fancy - Fancynka*, *Jenny - Jennynka*, *Sam - Saminek*

Версус - Версинька

Tento sufix se v češtině ukázal jako druhý nejproduktivnější, zatímco v ruštině máme pouze jednu doloženou jednotku a potvrzuje se tak teze Havránka (1961), že

čeština ve srovnání s ruštinou produkuje větší množství slov s danou příponou. Podle Knappové je výše uvedený sufix příponou výrazně expresivní. Tvoří jména meliorativního a deminutivního charakteru. Rusínová (1993) jej taky řadí k deminutivním sufixům. V ruštině sufix *-иньк-а* není normativním. S tímto sufixem se setkáváme v jazyce literárním (např. Gogolova hrdinka *Марфинька*), nebo ve výjimkách typu *заинька, паинька*. V případě českých i ruských zoonym se tedy jedná o sufix kladně citově zbarvený.

- sufix **-in-a/ín-a/yn-a, -in/yn/n, -ин**

Suffix charakteristický především pro češtinu, 16 případů, v procentech je to 2, 67 %, v ruštině 1 případ, což je 0,17 %.

např. *Eva - Evina, Fifinka - Fifina, Sněhulka - Sněhulína, Peggy - Pegyna, Franta - Frantin, Honza - Honzin*
Пушок - Пухин.

Tento sufix vytváří hypokoristické formy jmen. V případě suffixu *-ink-a* se jedná spíše o negativní význam, ale v případě suffixu *-in* je význam kladný až slangový. Ruský sufix *-ин* je protipólem deminutivních sufixů, tvoří slova zveličelá. V případě zoonyma *Пухин* nemá negativní význam.

- sufix **-iček/ íček, -ičk-a, -ичк-а**

Suffix má opět větší zastoupení v češtině, 12 případů, činí to 2 %, v ruštině se objevil 2x, 0, 34 %.

např. *Ben - Beníček, Hron - Hroníček, Sindibád - Sindibádíček, Asta - Astička, Broskva - Broskvička, Krysa - Krysička*
Василий - Васичка, Марыся - Марысичка

Tento sufix v sobě spojuje význam kvantitativní, tedy menší rozměr *košíček, kocička*, a meliorativní. Používá se pro důvěrné oslovení. Zoonyma odvozená tímto sufixem jsou jména zdrobnělá a deminutivní s kladným citovým zbarvením.

- sufix **-uš-a/ uš-e, уш-а/юш-а**

Oba suffixy mají stejné zastoupení a to 6 jednotek v českém, 1 %, a 6 v ruském prostředí, 1 %.

Aida - Aiduša, Bára - Baruša, Hron - Hroňuša, Natty - Natuša, Sandy - Senuše, Tara - Taruša

Маняня - Манюша, Ларик- Ларюша, Рекс - Рексюша, Соня - Сонюша, Цезарь - Цезарюша, Шакира - Кирюша

Sufixu *-uš-a/uš-e* patří opět k augmentativním příponám. Takto utvořená zoonyma mají spíše negativní charakter. Navíc je zde patrná dialektní flexe *-a, -e*. Ve srovnání s ruštinou nacházíme rozdíl ve významové stránce. V češtině tento sufix označuje jména spíše záporně zabarvená jména, v ruštině zase jména zdobnělá i něžná

- sufix **-ul-a/ul-e, -ул-я**

České přípony se objevily v 8x, 1, 34 %, a ruské 3, 0, 5 %.

např. *Ája - Ájula, Annie - Annula, Berta - Bertule, Fancy - Fensula, Jackie - Jackula, Maxmilián - Maxula*

Бим - Бимуля, Кеша - Кешуля, Анфиса - Фисуля

V excerpovaném materiálu se potvrdilo tvoření zoonym pomocí hypokoristického sufixu *-ul-a/ul-e* (flexe závisí na územním kritériu, na rodinné zvyklosti). Jeho význam je však nejednoznačný. Může se jednat jak o kladnou, nebo zápornou příponu, v závislosti na intonaci s jakou jméno vyslovíme. Ruská zoonyma se sufixem *-ул-я* mají silné citové zabarvení. Tento sufix má velmi důvěrný tón a používá se pro označení blízkých vztahů.

- sufix **-unk-a/uňk-a, -юньк-а**

V českém prostředí byly sufixy uvedeny 4, 0, 67 %, a v ruském 6, 1 %.

Bára - Baruňka, Barča - Barunka, Mia - Miunka, Sára – Sárunka

Барсик - Барсюнька, Василий - Васюнька

Opět deminutivní sufix s pozitivním zabarvením.

- sufix **-un-a/uň-a, -ун-я/юн-я**

V českém dotazování byla tato přípona zastoupena 4x, 0, 67 %, v ruském 6x, 1 %.

Bára - Baruna, Mia - Miuna, Miša - Mišuňa, Sára - Sáruna

Анфиса - Фисуня, Гриша - Гришуня, Даша - Дашуня, Ксения - Ксюня, Лаврентий - Ларюня, Шакира - Кируня

Příponu *-un-a/uň-a* patří k augmentativním a pejorativním příponám. Tento význam platí i pro odvozená zoonyma. Na rozdíl od češtiny má ruská podoba sufixu *-ун-я/-юн-я* deminutivní a zdobňující charakter.

- sufix **-eček, -ечк-а**

V tomto případě byla zaznamenána větší produktivita odvozování v ruském jazyce, 7 případů, 1, 11 %, a v češtině se objevily 2 případy, 0, 33 %.

Dan - Daneček, Tedy - Tedeček

Гриша - Гришечка, Женя - Женечка, Крош - Крошечка, Муся - Мусечка, Пуня - Пунечка, Соня - Сонечка

Význam sufixu je v obou jazycích stejný. Tvoří jména expresivně zabarvená-deminutivní, lichotivá a něžná.

- sufix **-ulk-a, -ульк-а**

České zastoupení je 6 jednotek, 1, 62 %, a v ruštině pouze 1 jednotka, 0, 17 %.

např. *Akim - Akimulka, Amanda - Mendulka, Annie - Annulka Miki – Mikulka, Pepa - Pepulka. Tomáš - Tomulka*

Сима- Симулька

Opět jeden z produktivnějších expresivních sufixů v češtině a méně častých v ruštině. V obou případech se jedná o pozitivně zabarvený sufix.

- sufix **-č-a, -ч-а**

V češtině se tento sufix objevuje 6x, 1 %, v ruštině 1x, 0, 17 %.

Amálie - Málča, Bára - Barča, Bobina - Bobča, Julie - Julča, Simona - Simča, Tomík - Tomča

Бегемот - Бигча

Patří v češtině k typickým hypokoristickým a spíše neutrálním příponám. V ruštině se tímto sufixem v gramatikách nesetkáváme. Přesto se ve výzkumu vyskytuje ojedinělý případ. Jedná se o individuální tvoření, ve kterém se patrně projevuje vliv češtiny- a to hypokoristická přípona *-ča*.

- sufix **-ák, -ак**

V češtině jsou to 4 jednotky, 0, 67 %, v ruštině 1, 0, 17 %.

Broskva - Broskvák, Ferda - Ferdák, Kitty - Kitule, Micka - Micák, Teddy - Teddák

Кеша- Кешак

Sufixu *-ák* se v českých publikacích hodnotí z hlediska expresivnosti jako přípona augmentativní, která v sobě pojí příznak kvantitativní i subjektivně zabarvený.

V případě zoonym se jedná o význam augmentativní. Není ale výrazně záporný, spíše familiární. Sufix *-ак* mezi subjektivními sufixy v ruštině nenajdeme. Pomocí tohoto sufixu se odvozují názvy věcí a nástrojů *тесяк*. V tomto případě jde ale o individuální sufixaci, která je doprovázena významem laskavosti a hravosti.

- sufix **-uch-a, -юх-a**

Sufix v českém prostředí se objevuje 4x, 0, 67 %, v ruském 1x, 0, 17 %.

Bára - Barucha, Mia - Miucha, Sára - Sárucha, Simona - Simucha

Мартин - Мартюха

Sufix *-uch-a* je v českých gramatikách řazen k augmentativním. Takto pojmenovaná zoonyma jsou jak kladně, tak záporně zbarvená. Záleží na opět na dané situaci a přednesu. Sufix *-юх-a* v ruštině označuje jména augmentativní a v tomto případě má lehce přezíravé zbarvení.

- sufix **-ан, ан-я**

České zastoupení jsou 3 jednotky, 0, 66 %, v ruštině 1 jednotka, 0, 17 %.

Bobek - Boban, Pepíček - Pepan, Tomáš - Toman

Пушок - Пушаня

Sufix *-ан* má význam augmentativnosti a pejorativnosti. Při derivaci zoonym se spíše jedná o význam zveličující. V některých případech je dokonce vnímán jako pozitivní. Stejně tak ruská přípona *-ан-я* má význam augmentativní a familiární.

- sufix **-ес, -ец**

Stejně zastoupení v obou jazycích, a to 1 jednotka, 0, 17 %.

Riki - Rikec

Фаня - Фанец

Zoonymum *Rikec* je derivováno sufixem nespisovného až slangového charakteru a nejspíše jedná se o připodobeninu ke slovu borec. Daná přípona *-ец* má v ruštině deminutivní a laskavý význam. Tvoří slova zdobnělá typu *братец, морозец*. Ve spojení se zoonymy má význam stejný.

Kromě těchto formálně shodných sufixů byly v excerpovaném materiálu zaznamenány následující subjektivně zbarvené sufixy:

- sufix **-очк-а, -очек**

Sufix má 20 zastoupení, 3, 34%.

Např. Алиса - Алисочка, Вирпул - Вирочка, Джуна - Джуночка, Дыма - Дымочка, Ирис - Ирисочка, Тяпа - Тяпочка

V ruských gramatikách najdeme tento sufix v kategorii subjektivních sufixů, je významu zdrobňujícího a laskavého, což platí i při tvoření zoonym.

- sufix **-ošek/oušek**

Sufix má 7 zastoupení, 1, 17 %.

např. Amálka - Amoušek, Ben - Benošek, Dan - Danoušek, Františka - Fanoušek, Lili - Liloušek, Sněhuka - Sněhoušek

Charakteristický sufix pro češtinu, má výrazný emocionální podtón. Derivuje zoonyma, která jsou výrazně lichotivě zbarvená.

- sufix **-ek**

Sufix má 6 zastoupení, 1 %.

např. Akim - Akimek, Black - Bleček, Daniel - Danek Flek - Flíček, Martin - Martínek Mates - Matýsek

U sufixu *-ek* platí stejné pravidlo jako u sufixu *-ka*. Ve spojení s neúplným základem působí zoonyma spíše neutrálně: *Benek, Danek, Pepek* a přiložením k plnému základu zoonym: *Akimek, Filípek* působí jména jako zdobnělé formy jmen.

- sufix **-och/ouch**

Sufix má 6 zastoupení, 1 %.

Albert - Bertoch, Teddy - Tedd'ouch, Bára - Barucha, Mia - Miucha, Sára - Sárucha, Simona - Simucha

Jedná se o hypokoristickou příponu s augmentativním význam, v tomto případě s kladným zbarvením.

- sufix **-oš/ouš**

Sufix má 6 zastoupení, 1 %.

Barny - Barnouš, Dan - Danoš, Edý - Edouš, Ferda - Ferdouš, Olinka - Olouš, Rex - Rexoš

Ve srovnání se sufixem *-oušek/ošek* může mít význam záporný, v tomto případě mají ale kladný náboj.

- sufix **-оньк-а**

Sufix má 6 zastoupení, 1 %.

Алиса - Алисонька, Крыса - Крысонька, Алиса - Алисёнок, Руся - Русёнок

V tomto případě má sufix význam zdrobňující a laskavý.

- sufix **-d-a**

Sufix má 5 zastoupení, 0, 83 %.

Bilboard - Bilda, Bony – Boňďa, Františka - Fanda, Fullo - Fulda, Filip - Filda

Stejně jako sufix *-č-a* patří sufix *-d-a* k velmi rozšířeným českým hypokoristickým příponám. Nejedná se o silně expresivní příponu. Označuje běžná domácká oslovení, podobně jako apelativa *matčá* nebo *babča*.

- sufix **-чик**

Sufix má 5 zastoupení, 0, 83 %

Тёма - Тёмчик, Тимон - Тимчик, Фома - Фомчик, Ларик - Ларчик, Натан - Натанчик

Deminutivní sufix mužského rodu, označuje buď reálný kvantitativní příznak *карманчик*, nebo v tomto případě důvěrnou podobu jména

- sufix **-iš/šek-a, išek/šek**

Sufix má 4 zastoupení, 0, 67 %.

Амálка - Amiška, Mia - Miška, Broskva - Broskvíšek. Pegas - Pegíšek

Expresivní přípona, která se v analyzovaném materiálu se objevuje sporadicky. Označuje jména meliorativní.

- sufix **-s**

Sufix má 4 zastoupení, 0, 68 %.

Ferda-Feras, Ferda-Ferdas, Ferda-Ferd'as, Teddy-Teddys

Sufix *-s* se užívá ve funkci hypokoristické přípony, která nemá zdrobnělý ani laskavý význam, ale spíše neutrální.

- sufix **-он, -ён-а/-ен-а**

Sufix má 4 zastoupení, 0,68 %.

Ларик- Ларион, Ларик - Ларёна, Бася - Басена, Дуся - Дулсёна

Zoonyma se sufixem *-ён-а/-ен-а* patří k zdrobnělým jménům. Individuální sufix, nejspíše kladného významu.

- sufix **-isko**

Sufix má 3 zastoupení, 0, 5%.

Např. *Akim - Akimisko, Bambula - Bambulisko, Miša - Mišisko*

Augmentativní sufix s výrazným pejorativním nábojem.

- sufix **-ys/yš**

Sufix má 3 zastoupení, 0, 5%.

Ben - Benys, Mates - Matys, Sindibád - Sindyš

Opět se jedná o sufix tvořící jména hypokoristiká, má kladný význam.

- sufix **-ulín**

Sufix má 3 zastoupení, 0,5 %

Aida - Aidulín, Daniel - Daňulín, Sindibád - Sindibád'ulín

Vyskytuje se zde i nezvyklý expresivní sufix *-ulín*, který má kladný význam, jméno s tímto sufixem působí až vtipně.

- sufix **-андр-я/яндра**

Sufix má 3 zastoupení, 0, 5 %.

Нюха - Нюхандро, Анфиса - Фисяндра, Кузя - Кузяндра

Individuální tvoření, doprovázené negativním významem.

- sufix **-ищ-а, -ищ-е**

Sufix má 3 zastoupení, 0,5 %.

Артоша - Артошище, Джава - Джавище, Мурсия - Мурсеище

V ruských gramatikách najdeme tento sufix pod expresivními příponami. Může označovat reálný zveličující příznak. Taktéž tvoří slova negativní, pohrdavá až ironická, někdy má význam spíše žertovný. Používá se v případě uskutečnění nějakého přestupku, nebo lumpárny.

- sufix **-ок, -ёк**

Sufix má 3 zastoupení (0, 5%)

Дыма- Дымок 2 Василий-Васёк, Дуся- Дусёк

Sufix tvořící jména zdrobnělá a lichotivá.

- sufix **-юшечк-а**

Sufix má 3 zastoupení, 0, 5 %.

Вирпул - Вирюшечка, Масяня - Масюшечка, Цезарь - Цезарюшечка

Sufix tvořící zdrobnělé a laskavé formy jmen.

- sufix **-ánek**

Sufix má 2 zastoupení, 0, 33 %.

Пепа - Пепа́нек, Микy - Мика́нек

Expresivní přípona, velmi kladně zabarvená.

- sufix **-šek**

Тао - Тао́шек, Teddy - Teddýшек

Sufix má 2 zastoupení, 0, 33 %.

Podobně jako *-nek* sufix *-šek* vytváří deminutivum s kladným expresivním nábojem

- sufix **-ýsek**

Sufix má 2 zastoupení, 0, 33 %.

Mates - Матýсек, Amanda Beluda - Мэндýсек, Микy - Микýсек

Jedná se o deminutivní sufix, jehož význam je kladný až mazlivý.

- sufix **-our/úr**

Sufix má 2 zastoupení, 0,33 %.

Pind'a - Pind'our, Candy - Kend'our, Fancy - Fensour, Dan - Daňúr

Při tvoření zoonym se taktéž využívá expresivní přípona *-our/úr* (úr můžeme považovat za dialektní podobu). Zoonyma s tímto sufixem mají spíše záporný náboj.

- sufix **-uš/ůš/úš**

Sufix má 2 zastoupení, 0,33 %.

Candy - Kenduš, Dan - Daniš

Výše uvedené sufixy v češtině slouží k tvoření hypokoristickému, dloužení sufixu *-ůš/úš* patří k projevům východomoravského nářečí. Sufixu je v tomto případě vnímán jak pozitivně, tak negativně.

- sufix **-аш-а/-яш-а**

Sufix má 2 zastoupení, 0,33 %.

Гришка - Гришааша, Кузьма - Кузяша

U ruských zoonym máme doloženou derivaci pomocí subjektivních sufixů *-аш-а/яш-а*, které v ruštině tvoří slova zdobnělá a laskavá.

- sufix **-юк-а, -як-а**

Sufix má 2 zastoupení, 0,33 %.

Фаня - Фанюка Фаня - Фаняка

Deminutivní sufix, pozitivně zabarvený.

- sufix **-юлечк-а, -улечк-а**

Sufix má 2 zastoupení, 0,33 %

Муся - Мусюлечка, Кеша - Кешулечка

Silně expresivně zabarvené sufixy, kde je patrné prolínání sufixů, užívají se při důvěrném a něžném oslovení.

- sufix **-яньк-а, -янк-а**

Sufix má 2 zastoupení, 0,33 %.

Масяня – Масянька, Муся - Мусьянка

Deminutivní sufix, který tvoří jména zdobnělá a laskavá.

- sufix **-ál**

Sufix má 1 zastoupení, 0, 17 %.

Dupík - Dupál

K nezvyklým sufixům patří *-ál*, zřejmě augmentativního významu (stejně jako *-ák*).

- sufix **-alík**

Sufix má 1 zastoupení, 0,17 %.

Natty – Natalík

Hypokoristická přípona, která má pozitivní zabarvení.

- sufix **-buch-a**

Sufix má 1 zastoupení (0, 17%)

Bára - Barbucha

Tato derivace patří k osobitým sufixálním obměnám. Jeho význam je spíše pozitivního rázu.

- sufix **-end-a**

Sufix má 1 zastoupení, 0, 17 %.

Mia - Mienda

Daný sufix je neobvyklá domácí přípona, zřejmě kladného významu.

- sufix **-ítk-o**

Sufix má 1 zastoupení, 0, 17 %.

Max – Maxítko

Sufix se používá pro tvoření deminutivních neuter typu *kvítko*. Je významu je pozitivní a laskavý.

- sufix **-ilátk-o**

Sufix má 1 zastoupení, 0,17 %.

Tomína - Tomilátko

Jedná se o individuální tvoření, sufix má kladný významem.

- sufix **-k**

Sufix má 1 zastoupení, 0, 17 %.

Jerry - Jerryk

Hypokoristický sufix, kladného či neutrálního významu.

- sufix **-nek**

Arči- Arčinek

Sufix má 1 zastoupení, 0,17 %.

Sufix *-nek* tvoří deminutivní a lichotivě zabarvené jméno.

- sufix **-ňák**

Sufix má 1 zastoupení, 0, 17 %.

Fancy - Fensiňák

Tato přípona má augmentativní význam, v daném negativně zabarvená.

- sufix – **mi**

Sufix má 1 zastoupení 0, 17 %.

Mourek - Mouri

Opět individuální sufix, který vytváří hypokoristickou, téměř dětskou variantu jména Mourek.

- sufix **-rán**

Sufix má 1 zastoupení, 0, 17 %.

Albert - Bertrán

V sufixu *-rán* pozorujeme augmentativní přípona *-án*, jedná se ale individuální hypokoristickou příponu vzbuzující vznešenost a důstojnost.

- sufix **-šenk-o**

Sufix má 1 zastoupení, 0,17 %.

Tao - Taošenko

Jedná se individuální tvoření, sufix vytváří kladně zabarvenou podobu jména.

- sufix **-ušák**

Sufix má 1 zastoupení, 0, 17 %.

Melisa - Melušák

Tento sufix označuje hypokoristickou augmentativní podobu zoonyma *Melisa* a zároveň se v něm projevuje determinační příznak, pojmenování podle určité význačné části (velké uši).

- sufix **-zna**

Sufix má 1 zastoupení, 0, 17 %.

Betyнка - Betyzna

Přípona *-zn-a* patří k augmentativním a má pejorativní, až hrubý nádech.

- sufix **-анчик**

Sufix má 1 zastoupení (0, 17%)

Лора - Лоранчик

Domácká zdrobňující přípona, tvoří laskavé formy jména.

- sufix **-ёнчик**

Sufix má 1 zastoupení, 0, 17 %.

Серый - Серёнчик

Sufix deminutivního charakteru, opět kladně zabarvený.

- sufix **-ейк-а**

Sufix má 1 zastoupení, 0, 17 %.

Мурсия- Мурсейка

Deminutivní sufix, kladně citově zabarvení.

- sufix **-исянк-а**

Sufix má 1 zastoupení, 0, 17 %.

Василиса- Василисанка

Opět deminutivní sufix, pozitivně zbarvený

- sufix **-нечк-а**

Sufix má 1 zastoupení, 0, 17 %.

Муся - Мусюнечка, Кася - Касянечка

Jedná se deminutivní tvoření, sufix má kladný citový odstín.

- sufix **-НЬЧИК**

Sufix má 1 zastoupení, 0, 17 %.

Ксюша - Ксюньчик

Deminutivní sufix, který má význam laskavosti.

- sufix **-с-а**

Sufix má 1 zastoupení, 0, 17 %.

Нюха - Нюкса

Sufix *-с-а* je domáckou obměnou jména *Нюха* a kladného významu.

- sufix **-ТИК**

Sufix má 1 zastoupení, 0, 17 %.

Фаня - Фантик

Jedná se o deminutivní sufix, vyjadřuje menší rozměr a laskavost.

- sufix **-чоус**

Sufix má 1 zastoupení, 0, 17 %.

Фаня - Фанчоус

Individuální hypokoristická domácká přípona, která je pozitivně zbarvená.

- sufix **-унчик**

Sufix má 1 zastoupení, 0, 17 %.

Жек - Жекунчик

Sufix deminutivního charakteru, pozitivního rázu.

- sufix **-улик**

Sufix má 1 zastoupení, 0, 17 %.

Марыся - Рысулик

Zdrobňující sufix laskavého významu.

- sufix **-ус-я**

Sufix má 1 zastoupení, 0, 17 %.

Шакира- Кируся

V ruštině se používá pro velmi důvěrné až mazlivé oslovení, v zoonymu *Кируся* pozorujeme obdobný způsob derivace jako v slově *мамуся*.

- sufix **-усик**

Sufix má 1 zastoupení (0, 17%)

Шура - Шурусик

Нүpokористická přípona, pozitivně zbarvená.

- sufix **-юнечк-а**

Sufix má 1 zastoupení (0, 17%)

Муся - Мусюнечка

Tento sufix je deminutivní a velmi lichotivě zbarvený.

- sufix **-юськ-а**

Sufix má 1 zastoupení, 0, 17 %.

Мартин - Мартюська

Deminutivní sufix, používá se pro oslovení velmi blízkých osob.

- sufix **-юшон**

Sufix má 1 zastoupení, 0,17 %.

Мартин - Мартюшон

Jedná se o individuální sufix, je pozitivně zbarven.

- sufix **-явк-а**

Sufix má 1 zastoupení, 0, 17 %.

Кузя- Кузявка

Opět se jedná o deminutivní sufix kladného významu.

- sufix **-ятк-а**

Sufix má 1 zastoupení, 0, 17 %.

Василий - Васятка

Individuální domácká přípona. Zoonymum *Васятка* bylo odvozeno příponou množné čísla, stejně jako typ *котятка*.

- sufix – **яточк-а**

Sufix má 1 zastoupení, 0, 17 %.

Муся- Мусяточка

Sufix tvořící hypokoristika, má kladný náboj.

V provedeném průzkumu bylo zaznamenáno také následující tvoření:

- b) sufixy tvořící názvy mláďat a dětí

- sufix **-átk-о**

Sufix má 5 zastoupení, 0, 83 %.

Akim - Akimátko, Olinka – Olátko, Dan - Daňulátko, Ben - Beňulátko, Gina - Giňulátko

Tyto sufixy se užívají při tvorbě deminutivních neuter typu *koťátko*. V případě zoonym jsou pozitivně emočně zabarvené.

- sufix **-онок –ёнок**

Sufix má 2 zastoupení, 0,33 %.

Нюха - Нюшонок, Алиса - Алисёнок, Руся –Русёнок

Sufix, který má význam nedospělosti, jedná se o kladné citové tvoření.

- sufix **-ёныш, -ыш**

Sufix má 2 zastoupení, 0,33 %.

Руся- Русёныш, Черный- Черныш

Sufix typu *-ёныш* má pejorativní význam, na rozdíl od sufixu *-ыш*, který se využívá v hovorové řeči a svým významem spadá do kladně zabarvených.

- c) sufixy cizojazyčné

Přejímání je jedním ze základních procesů obohacování slovní zásoby. Slova přejatá jsou nejdříve přejata ve svém základním tvaru. Po určité době se k cizímu základu začínají připojovat typické sufixy daného jazyka a až slovo zcela zakotví v jazykovém

systemu, dostává grafickou a zvukovou podobu daného jazyka. V analyzovaném materiálu se naopak setkáváme se snahou tvůrců připojit k domácímu základu netypický sufix a vytvořit tímto způsobem cizojazyčnou variantu jména.

- sufix **-ЭН**

Ze zoonyma *Мартин* vzniklo francouzská varianta *Мартэн*.

- sufix **- ИЛИО**

Ze zoonyma *Мартин* vzniklá italská varianta *Мартилио*.

- sufix **-И, -ИНО**

Ze jména *Борис* vznikla italská varianta *Барри, Барино*.

- sufix **-ЛЬДА**

Ze zoonyma *Бася* vznikla španělská varianta *Басильда*.

d) sufixy tvořící zoonyma otecká a příjmení

Kromě cizojazyčně znějících přípon docházelo ke tvoření sufixy oteckými a sufixy příjmení.

Tato derivace byla zaznamenána pouze u zoonym ruských. Takto utvořená zoonyma mají nejspíše vyvolávat dojem vážnosti a serióznosti a v některých případech se jedná o negativní oslovení.

- sufix **-нецов, -шковец**

Кузя - Кузнецов, Григорий - Грищковец

- sufix **-ич, -ична, -мич, -минична**

Нюха - Нюхич, Фома - Фомич, Кузя - Кузмич, Кузя - Кузьминична

e) adjektivními sufixy

Objevily se případy ruských zoonym, u kterých bylo možno pozorovat sufixy, které tvořící přídavná jména.

- sufix **-енький**

Черный -Черненький Черный а Серый-Серенький

- sufix **-йши-й, -ейша-я**

Мила - Милейший, Мила - Милейшая

f) nezvyklé sufixace

Někdy je slovtvorba a vynalézavost tvůrců opravdu nevšední. Proto stojí zato vyčlenit těmto případům samostatný komentář.

- sufix- **ляндия**

Zajímavým způsobem bylo utvořeno zoonymum *Пухляндия* (ze jména *Пушок*). Sufix –ляндия se nachází v názvech zemí Финляндия, Голляндия a пух znamená chmýří. Vtipným způsobem tak bylo naznačeno, odkud kočka s chundelatou srstí pochází.

- sufix **-лисий**

V zoonymu *Василисий* se jedná o propojení mužského jména *Василий* a ženského jména *Василиса*.

Závěr

V závěru své bakalářské práce se zaměřím na shrnutí nejdůležitějších poznatků vyplývajících z dané práce.

Teoretická část práce předkládá charakteristiku onomastické disciplíny, oblasti jejího výzkumu, taktéž proces nominační a realizaci jmen v promluvě. Dále se v této části zabývám problematikou slovtvorby. Seznámení se s těmito jazykovými disciplínami se pro mě stalo východiskem při zpracování praktické části. Druhá část práce, tedy praktická, obsahuje zpracovaný a zanalyzovaný excerpovaný materiál

Z výzkumu je patrné, že nominace zoonyma se v dnešní době stává jevem vcelku rozšířeným. Při konfrontaci českých a ruských zoonym vidíme při výběru jména řadu styčných bodů. Po zanalyzování urbozoonymických jednotek z hlediska motivace můžeme vyslovit následující závěry. Nejčastěji tvůrci zoonym za motivační základ volí antroponymní jednotky. Nejrozšířenější skupinou zoonym v provedeném průzkumu jsou jména vlastní osobní, tedy rodná jména lidí. Vlastní jména lidí se objevila v 212 případech, což je více než polovina všech obdržených jmen. Zoonyma jsou volena v jejich oficiální i hypokoristické podobě. Velkou skupinu tvoří zoonyma motivovaná jmény filmovými, seriálovými, literárními, pohádkovými i komiksovými. Tato skupina zahrnuje počet 41. Kromě zásoby domácích jmen se setkáváme s řadou jmen cizího původu. Převládají především jména anglická, dále se objevují jména španělská, francouzská i německá. Inspiraci tvůrci hledají i ve jménech známých a slavných osobností, zpěváků, spisovatelů, nebo fotbalistů, která jsou v daném průzkumu volena především z řad zahraničních. Některá zoonyma se pojí s historií nebo mytologií, a to především s řeckou. V daném průzkumu zoonyma vznikají nejenom z vlastních jmen, ale i z názvů měst, řek, ostrovů, alkoholových nápojů a tabákových výrobků. Inspirací jsou také jména planet a vesmírných těles, nebo oblíbený sportovní klub, či počítačový program.

Výrazně se v obou jazycích projevuje snaha o výstižné pojmenování podle vnějších a vnitřních rysů zvířete. Tato skupina jmen čítá 60 pojmenování. Zvířata získávají svá pojmenování podle barvy srsti, nejčastěji se v průzkumu setkáváme s barvou: černou, bílou, zrzatou, šedou a mourovatou a hnědou, podle charakteristického rysu povahy, temperamentu: lenosti, divokosti, neposednosti, nadutosti a podle velikosti a vzrůstu. V pojmenování se neztrácí ani tradičně volená jména zvířat. Projevuje se také tendence

vyjádřit jménem kladný vztah ke zvířatům zvolením citově zabarveného jména. Jména jsou volena i z vrstvy apelativní, čímž dochází k procesu onymizace- ze jména apelativního se stává jméno vlastní. U některých zoonym se mi původ odhalit nepodařilo, jelikož tvůrci jmen vytváří zcela osobitá a neotřelá pojmenování. Z výsledků ankety vyplývá, že antroponyma se stávají motivační základem v nadpoloviční většině všech zvolených jmen, v procentech

Po zanalyzování z hlediska slovtvorby jsem dospěla k závěru, že nejproduktivnějším způsobem tvoření zoonym jak v českém, tak ruském prostředí je postup derivační. Derivace se potvrdila v 599 případech. K nejfrekventovanějšímu tvoření v češtině i ruštině se řadí tvoření pomocí sufixu s elementem -k. Vyjádřeno v procentech to bylo 34, 74 % pro česká urbozoonyma a 37, 18 % pro ruská urbozoonyma. Druhá nejčastější přípona byla s elementem -n, -н a třetí nejčastější s elementem s/ š, c/ ш.

Z hlediska produktivnosti se nejčastěji objevovaly následující sufixy: -k-a především pro ruštinu: 10, 21 %, pro češtinu je to 2, 48%, sufix -ik/ ík především pro češtinu: 16, 39%, v ruštině 8, 99%, sufix -ušek -uška, -ушк-а/ юшк-а v češtině 2, 17 % a v ruštině 1, 83%, sufix -uša/ uše yu-a/ юu-a pro češtinu 1 %, pro ruštinu taktéž 1 %, sufix -unk-a/ uňk-a, -юньк-а v českém prostředí 0, 67% a v ruském 1 %. V češtině lze k produktivním typům zařadit také sufix: -ink-a/ ynk-a/nk-a, -inek/ nek, -иньк-а, -in/ yn/ n, -ин sufix -iček/ iček, -ičk-a, -ичк-а, sufix -uša/ uše, yu-a/ юu-a, sufix -ula/ ule, -ул-я, sufix -unk-a/ uňk-a, -юньк-а, sufix -una/ uňa, -ун-я, -юн-я, sufix -ečk-a, -eček, sufix -ulk-a, -ульк-а, sufix -č-a, -ч-а, sufix -ák, -ак, sufix -uch-a, -ух-а, sufix -an, -ан-я, sufix -ec, -ец.

V analyzovaném materiálu jsem vyzorovala formální shodu mezi některými českými a ruskými sufixy (18 případů). Jedná se o následující sufixy: sufix -k-a, sufix -ik/ ík, sufix -ušek, -uška, -ушк-а/ юшк-а sufix -enk-a, -еньк-а, sufix -enk-a, -еньк-а, sufix -ink-a/ ynk-a/ nk-a, -inek/ nek, -иньк-а, -in/ yn/ n, -ин sufix -iček/ iček, -ičk-a, -ичк-а, sufix -uša/ uše, yu-a/ юu-a, sufix -ula/ ule, -ул-я, sufix -unk-a/ uňk-a, -юньк-а, sufix -una/ uňa, -ун-я, -юн-я, sufix -ečk-a, -eček, sufix -ulk-a, -ульк-а, sufix -č-a, -ч-а, sufix -ák, -ак, sufix -uch-a, -ух-а, sufix -an, -ан-я, sufix -ec, -ец.

Po prozkoumání sufixů z hlediska významové stránky jsem vyzorovala, že z větší části se sufixy svými významy kryjí. Rozdílnost je patrná v sufixech -k-a, -к-а, uša/ uše yu-a/ юu-a a - una/ uňa, - ун-я/ юн-я,, -ec-ец Suffix -k-a v daném průzkumu má v češtině význam deminutivní, pokud se připojí k plnému tvaru jména, ale i neutrální, pokud je připojen k zredukovanému tvaru jména. Tvoření pomocí stejného sufixu v ruštině zahrnuje daleko širší spektrum emočního vyjádření. Suffixu -к-а

odpovídá význam deminutivnosti, laskavosti, hravosti, ale může mít i negativní význam, vyjadřovat ironii, přehlížení nebo pohrdání. V případě sufixů *-uša/ uše*, *-yu-a/юu-a* a *- una/uňa*, *- yH-я/ юH-я* se čeština se na rozdíl od ruštiny přiklání spíše k negativnímu pohledu. Ruština naopak tímto sufixem derivuje jména deminutivní. Také sufix *-eu* tvoří jména zdobnělá a laskavá. Připojením sufixu *-ec* k českým jménům vznikají slova slangového rázu. Nelze ale vymezit přesnou hranici. Mnohdy záleží na individuálním pohledu každého jednotlivce, či intonaci jeho projevu.

Mimo jiné jsou některá jména spjata s tvořením individuálním. Objevují se sufixy typické pro danou zemi, a také sufixy netypické. Nestandardní sufixy dokazují variabilitu obou jazykových systémů při tvoření zoonym. V ruském prostředí se objevuje sufix *-u-a*, který je naopak v češtině charakteristický pro hypokoristika, *-ak*. Na základě představení a porovnání významů českých a ruských sufixů se ukazuje, že zoonyma jsou nejčastěji tvořena sufixy subjektivně zabarvenými. Z hlediska expresivity se jedná o tvoření hypokoristické, především deminutivní a v menší míře augmentativní. Kromě tradičních a individuálních hypokoristických sufixů se v analyzovaném materiálu setkáváme se skupinou zoonym, která jsou derivována pomocí sufixů tvořící jména mláďat a dětí. Do ruských zoonyma pronikají také elementy jiných jazyků a vznikají napodobeniny cizích jmen.

Některá ruská zoonyma byla utvořena sufixy označující rodovou příslušnost, což je zřejmě projev tradice dané země.

Moje práce zahrnuje jenom nepatrnou část zoonym a její problematika z hlediska motivace a přípon poskytuje mnohem širší záběr k prozkoumání., ale doufám, že pro případné zájemce bude prospěšnou a inspirující.

Резюме

Темой настоящей бакалаврской работы являются зоонимические единицы в русском и чешском языках.

Зоонимическая единица представляет собой специфическую область собственных имен в языковой системе каждого народа. В последнее время проблематика собственных имен животных становится более важной и значительной, популярной. Люди уже должны найти имена не только для себя, своих детей, родственников и друзей. Они всё чаще подыскивают имена и для своих домашних животных. Таким способом животные приобретают различные наименования и занимают определённое место в нашей жизни. Иными словами, получением имени животные теряют свою анонимность, они уже не являются немymi лицами, а становятся нашими друзьями и существенной частью жизни. Данные тенденции открывают новые возможности для исследования.

Целью моей работы является анализ зоонимов в чешском и русском языках. Данная проблема будет анализироваться с двух точек зрения - с точки зрения мотивировки названия и с точки зрения словообразовательных средств.

Настоящая работа состоит из введения, основной части и заключения.

Во введении кратко характеризуется цель и задача работы, объясняется причина выбора темы. Основная часть состоит из двух глав - теоретической и практической.

Теоретическая глава содержит четыре раздела. В первом разделе описывается дисциплина ономастика. Ономастика является лингвистической дисциплиной, изучающей имена собственные, их закономерности и функционирование. Ономастическая наука отличается целостностью предмета её изучения. Ономастика включает компоненты лингвистические и нелингвистические, которые помогают выявить специфику имен собственных.

Все объекты, которые можно назвать именем, составляют ономастическое пространство. Ономастическое пространство заполняется разными именами и представлениями разных народов в разные эпохи. Имена, которые соединяет

параметр времени, территории и темы, разделяют ономастическое пространство на ономастические поля.

Совокупность имен собственных называется онимия. Онимия включает изучение определённых наук. Основной чертой имен собственных является их способность реагировать и отражать актуальность конкретного времени. Таким образом выделяется пять главных факторов, влияющих на имя - фактор географический, демографический, культура, общественная жизнь и мода.

Во втором разделе обсуждается проблематика собственных имен. Определяется термин имен собственных, его сущность, приводятся примеры разных дефиниций имен собственных. Термин имя собственное определён как слово принадлежащее к специфической лексической единице и обозначающее конкретного индивидуума, явление и предмет. К основным понятиям, которые далее обсуждаются, относится функция имени собственного.

Имя собственное также сопоставляется с именем нарицательным, указывается главная разница данных единиц языка и обнаруживается факт, что условием суффиксации имени собственного всегда является имя нарицательное.

В следующей части уделяется внимание именам собственным и процессу их номинации. Акт номинации, обусловленный обществом, относится к процессам социолингвистическим. Основные аспекты номинации - аспект социальный и аспект лингвистический. Выбор имени, таким образом, зависит от лингвистических и нелингвистических явлений.

Далее говорится о мотивации наименования. Обнаруживается, что мотивация, прежде всего, обусловлена обществом, уровнем его развития, традициями, мировоззрениями и контактами с другими странами и миром.

Имена собственные также рассматриваются с точки зрения официальности и неофициальности в ходе коммуникации. Имя может быть в коммуникации реализовано в форме официальной и неофициальной. Официальные формы имен используются, прежде всего, в письменной форме, они ограничены законами. Что касается неофициальных форм имен, то они используются в устной, разговорной речи. Применением словообразовательных средств возникают разные формы имен - нейтральные имена, деминутивы, гипокористика, аугментативы и т.д., в зависимости от речевых способностей конкретного человека, коллектива.

В конце данной части приводится классификация собственных имен по Шрамеку. Шрамак выделяет три основных пространства имен собственных и указывает субдисциплины, рассматриваемые в рамках ономастики.

Третья часть посвящена особому разделу ономастики - зоонимам. Зоонимы- собственные имена животных, которыми люди называют своих домашних животных, кошек, собак, кроликов, крыс и т.п. и зоонимия - дисциплина ономастики. Приводятся и сравниваются термины *зооним* в разных языках. У собственных имен животных выделяются имена официальные и неофициальные. Официальные имена касаются только породистых животных и используются в определенных кругах. Неофициальные варианты имеют большое распространение в обиходной жизни, в общении с животным.

В четвертой части уделяется внимание словообразованию в русском и чешском языках. Словообразование является основным и важным источником обогащения словарного запаса. Словарный запас, главным образом, пополняется двумя способами. Во-первых - созданием новых слов на основе существующих слов и, во-вторых, заимствованием слов из других языков. Словообразование, кроме того, занимается словообразовательными способами и средствами, участвующими в процессе возникновения новых слов.

В каждом языке существуют продуктивные и непродуктивные средства словообразования. Те средства, которые продуктивны, вытесняют менее продуктивные. Продуктивные средства являются активными в процессе образования новых слов.

В словообразовании важную роль играет словообразовательный анализ. Чешские и русские слова обладают своей структурой и благодаря анализу можем установить, каким способом слово возникло.

Каждое новое слово делится на словообразовательную основу, неизменяемую часть слова и формант, словоизменительную часть слова.

Чешский и русский язык образуют новые слова подобным способом. Наиболее продуктивным способом в обоих языках является деривация, потом сложение и заимствование.

Практическая часть настоящей работы разделена на три главы и опирается на данные, полученные посредством анкет. Общее количество анкет, на основе которого я провела исследование, составляет 200 анкет. Вышеуказанный

материал сосредоточивается на зоонимы в Чешской Республике и Российской Федерации. Анкета содержала следующие вопросы: Есть ли у Вас домашние животные? Сколько их? Какие (собака, кошка...)? Каковы их обиходные имена? А как Вы их называете (прошу указать все используемые варианты: домашняя, уменьшительная, неодобрительная форма и т.д.)?

Первая статья практической части касается статистических данных. По результатам анкеты, число всех животных составляло 382 единиц. Данные анкет далее обнаружили, что самыми распространёнными видами животных в обеих странах являются кошка и собака. Число указанных животных составляло почти три четверти от общего числа всех животных. Кроме традиционных животных, в исследовании появились экзотичные виды: малые песчанки, змея и паук. В проведенном исследовании появились также сельскохозяйственные животные. Полученные данные далее показывают популярность некоторых избранных зооним.

Вторая часть анализирует зоонимы с точки зрения мотивации выбора имени. Проанализировав виды мотивации, я обнаружила следующие факты. Выбор зоонима обусловлен тремя факторами. Первый фактор указывает на связь зоонимов и антропонимов, второй на связь с фиктивными именами, а третий способ связан с видом животного.

В большинстве случаев зоонимы образуются от антропонимов. Собственные имена находились в 212 случаях, что составляет почти половину от всех полученных зоонимов. Наиболее типичными кличками животных считаются имена, образованные от собственных имен людей. В качестве зоонимов можно было найти как официальные формы, так гипокористические формы собственных имен. В проанализированном материале также встречаются некоторые имена иностранного происхождения. Наиболее проникают в клички животных английские заимствования, потом французское, испанское, немецкое и итальянское. Заимствованные имена встречаются в 55 именах животных. Некоторые зоонимы связаны с известными и популярными именами. В анкетах появились мифологические имена из греческих легенд и имена богов.

В клички животных превращаются также другие собственные названия. Кличками могут стать топонимы - названия городов, рек, островов, территорий, космонимы - названия планет, космических объектов, хрематонимы - названия продуктов, товаров или разных организаций.

В класс кличек животных входит также фиктивная и придуманная лексика. Фиктивную лексику было можно найти в 41 случаях. В исследованных странах широкую распространённость получили клички, образованные от литературных героев, сказочные, мультипликационные персонажи, герои фильмов и сериалов.

Большое количество кличек создано от слов, обозначающих внешний вид животного и его повадки. Данная группа кличек содержит 39 имен. По результатам ответов можно сказать, что к типичным способам названия животных является мотивация видом животного. В большой мере клички животных получают своё название по масти шерсти, возрасту, размеру, темпераменту и свойствам характера.

В качестве зоонимов используется также апеллятивная лексика. В кличках встречались нарицательные имена животных, абстрактные слова, названия растений, явления природы, числительные, апеллятивные названия вещей, даже термины из области науки.

Помимо апеллятивной лексики, существовали имена ласкательные и нежные.

У некоторых кличек животных мне не удалось найти мотивацию названия, поскольку указанные имена были необычные, созданные индивидуальным путем.

В настоящей работе я также уделила внимание словообразовательному способу и средствам, какими клички образуются. Наиболее продуктивным способом образования является деривация, а именно суффиксальным способом. Сложение, смешанный способ или префиксальный способ оказались несвойственным данным именам образованием. Наиболее продуктивным дериватором можно считать суффикс с элементом *-к* и потом суффикс с элементом *-н* и *-с/ш*.

Проанализировав зоонимы с точки зрения наличия суффиксов, я обнаружила, что в чешском и русском языках чаще всего употребляются суффикс *-к-а* (*Zuzana- Zuz-ka, Гертруда- Гертруд-ка*) и суффикс *-ик* (*Ben-Ben-ík, Артоша- Артош-ик*). Для чешского языка характерен суффикс *-inek, -ink-a/ ynk-a/ nk-a, -in/ un/ n, - ušek, -ušk-a* и для русского языка характерный суффикс *-очк-а, очек, -оньк-а, -онок –ёнок*. Чешский и русский язык также обладают некоторыми суффиксами, совпадающими по своей форме.

С точки зрения значения суффиксов чешский и русский язык в некоторых случаях совпадают и в некоторых случаях значения отличаются. Прежде всего,

клички животных образуются суффиксами субъективной оценки. Разницу можно найти в значении суффиксов. На чешском языке суффикс –k-a несет значение уменьшительности и ласкательности, или скорее нейтральности. На русском языке имеет разные оттенки. Значение суффикса может быть то же самое, как в чешском языке, или может приобретать другие оттенки - оттенок шуточный, ироничный, пренебрежительный. Или, наоборот, суффикс -ун-я в чешском языке придает имени значение увеличительности и огрубленности, а в русском данный суффикс-уменьшительно-ласкательный.

Некоторые клички животных образованы индивидуальным способом. В каждой стране и её языковой системе существуют свои средства выражения. В зоонимах также отражаются диалектные суффиксы, которые не встречаются в другом языке.

В словообразовании кличек животных появились также суффиксы, типичные для названия имен существительных со значением лица или животного.

Кроме того, русские зоонимы содержали такие суффиксы, которые не появились в словообразовании чешском. К указанным суффиксам относятся суффиксы иностранного происхождения, суффиксы, образующие фамилии и отчества и суффиксы, образующие имена прилагательные.

Данная тема оказалась очень интересной и позволила собрать материал, который, как я думаю, будет полезен и для других работ студентов.

Seznam použité literatury

Česká literatura

DOKULIL, M., a kol., *Mluvnice češtiny I: fonetika, fonologie, morfonologie a morfejka, tvoření slov*. Praha: Academia, 1986. 568 s.

DOKULIL, M., *Teorie odvozování slov I: Odvozování slov češtině*. Praha: Československá akademie věd, 1962. 263 s.

HAVRÁNEK, B., JEDLIČKA, A., *Česká mluvnice*. 4. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n. p., 1981

HAVRÁNEK, B., *Příruční mluvnice ruštiny pro Čechy I: hláskosloví a tvarosloví*. 1. vydání. Praha: 1961. 532 s.

HAUSER, P., *Nauka o slovní zásobě a tvoření slov*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n. p., Praha 1, 1972. 72 s.

KNAPPOVÁ, M., *Jak se bude jmenovat?* 4. vydání. Praha: Academia, 2006, 652 s. ISBN 80-200-1349-0

KNAPPOVÁ, M., *Rodné jméno v jazyce a společnosti*. Praha: Academia, 1989. 204 s. ISBN 80-200-0167-0

KOŁODZIEJ, A.: *Přípony k tvoření urbozoonymických jednotek v polštině a češtině*. In: POSPÍŠIL, Ivo (Ed.): *Areálová slavistika a svět: monografie z filozoficko-areálových studií*. Brno, Tribun EU 2010

NYGRÝN, Z., PASÁČKOVÁ, E., SPAL, J., *Tvoření slov*. 2. vydání. Západočeská univerzita v Plzni, Pedagogická fakulta, 1995. 137s.

RUSÍNOVÁ, Z., *Tvoření slov v současné češtině*, Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1993

ŠRÁMEK, R., *Úvod do obecné onomastiky*. Brno: Vydavatelství MU, 1999. ISBN 80-210-2027-X.

Ruská literatura

БОНДАЛЕТОВ, В. Д., *Русская ономастика*. Москва, изд. «Просвещение», 1983

СУПЕРАНСКАЯ , А. В., *Общая теория имени собственного*. Москва, издательство «Наука», 1973.

СУПЕРАНСКАЯ, А. В., *Структура имени собственного: фонология и морфология*. Москва, изд. «Наука», 1969

Internetové zdroje

Русское личное имя

[online]. c2009. Dostupné z: < <http://www.ruslichimya.ru/>>(stažení 11. 4. 2011)

Словообразование

[online] Dostupné z: < <http://rusgram.narod.ru/191-207.html>> (stažení 14. 3. 2011)

Словообразование

[online] Dostupné z: < <http://www.lingvotech.com/wordbuilding>> (stažení 25. 3. 2011)

Словообразование

[online] Dostupné z: < http://www.langust.ru/rus_gram/rus_gr06.shtml> (stažení 12. 3. 2011)

Obrazová příloha

Zrzeček

Шпунтик

Bambula

Цезарь

Beefeter

Вирпул

Korišek

Артоша

Тларинка

Jerry

Василиса

Roulens

Anotace

- **Příjmení a jméno autora:** Jana Žáková
- **Název katedry a fakulty:** Katedra slavistiky, Filizofická fakulta
- **Název diplomové práce:** Urbozoonymická jednotka v češtině a ruštině
- **Vedoucí diplomové práce:** doc. Ludmila Stěpanova, CSs.
- **Počet znaků:** 87 517
- **Počet příloh:** 1

- **Klíčová slova:** zoonyma, onomastika, motivace, sufix, hypokoristika, derivace
- **Charakteristika bakalářské práce:** Bakalářská práce se zabývá problematikou zoonym v českém a ruském prostředí. Práce je rozdělena na praktickou a teoretickou část. Teoretická část se především zabývá onomastikou, vlastními jmény a slovtvorbou. Praktickou část tvoří klasifikace zoonym, z hlediska motivace pojmenování a přehled nejčastějších sufixů a jejich významů. Cílem práce bylo shromáždit, roztrždit a porovnat zoonyma v obou prostředích.